

Tartalomjegyzék

1. AZ INTÉZMÉNY ÉS KÖRNYEZETE LEGFONTOSABB JELLEMZŐI - HELYZETELEMZÉS.....	2
1.1 AZ INTÉZMÉNY TÁRSADALMI KÖRNYEZETE	2
1.2 AZ INTÉZMÉNY FELTÉTELRENDSZERE	3
2. AZ ISKOLÁBAN FOLYÓ NEVELÉS – OKTATÁS ALAPELVEI, CÉLJAI, FELADATAI	6
2.1 TANULÓINK SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSÉVEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI FELADATOK	7
2.2 A PEDAGÓGIAI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK STRATÉGIÁJA.....	8
2.3 AZ INTÉZMÉNY TEVÉKENYSÉGRENDSZERE	9
2.4 A TANÍTÁSI - TANULÁSI FOLYAMAT IRÁNYÍTÁSA	10
2.5 A MUNKAKÖZÖSSÉGEK	10
2.6 ÉRTÉKET TEREMTŐ, HASZNOS TEVÉKENYSÉGEK	11
2.7 BEILLESZKEDÉSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉGEKKEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG.....	11
2.8 TEHETSÉGGONDOZÁS, KÉPESSÉGEK KIBONTAKOZÁSÁT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉG	12
2.9 GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELMI FELADATOK	13
2.10 FELZÁRKÓZTATÁSI PROGRAMOK	14
2.11 A KAPCSOLATI RENDSZEREN, EGYÜTTMŰKÖDÉS	15
2.12 A FELTÉTEL- ÉS ESZKÖZRENDSZER ALAKÍTÁSA	17
3. A TANULÓK MÉRÉSE, ÉRTÉKELÉSE	19
4. EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAM	22
4.1 AZ ISKOLAI EGÉSZSÉGNEVELÉS CÉLJA, FELADATA	24
4.2 AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS LEGFONTOSABB FELADATAI	25
4.3 AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD FEJLESZTŐ PROGRAMJAI	26
4.4 HELYZETELEMZÉS	27
4.5 AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN TANÓRÁN ÉS TANÓRÁN KÍVÜL.....	28
4.6 MÓDSZEREK AZ EGÉSZSÉGNEVELÉSBEN.....	32
4.7 ÖSSZESÍTETT ISKOLAI EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAM	33
4.8 KAPCSOLATÉPÍTÉS, ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ EGÉSZSÉGVÉDŐ SZERVEKKEL.....	35
4.9 ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS TERÉN	36
4.10. TANESZKÖZÖK	36
4.11 TOVÁBBKÉPZÉS.....	37
4.12 MINDENNAPOS TESTEDZÉS PROGRAMJA	38
5. KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM.....	39
5.1 ALAPOK	39
5.2 ALAPELVEK, CÉLOK	43
5.3 TANULÁSSZERVEZÉSI ÉS TARTALMI KERETEK	45
5.3.1 A KÖRNYEZETI NEVELÉS LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ALSÓ TAGOZATÁN	45
<i>Technika és életvitel</i>	54
5.3.2 A KÖRNYEZETI NEVELÉS TARTALMA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA FELSŐ TAGOZATÁN.....	60
5.3.3 KÖRNYEZETI NEVELÉS TANÓRÁN KÍVÜLI LEHETŐSÉGEI	87
6. HAGYOMÁNYÁPOLÁS A NEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN.....	98

1. Az intézmény és környezete legfontosabb jellemzői - Helyzetelemzés

1.1 Az intézmény társadalmi környezete

Onga község Borsod-Abaúj-Zemplén megye székhelyének vonzáskörzetében a nagyobb települések közé tartozik. Jelenlegi népességszáma – Ongaújfalu és Ócsanáros külterületi helyek lakosaival együtt – megközelíti az 5000 főt.

A fenntartó önkormányzat székhelyén működik az ongai Görgey Artúr Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, amely a település egyetlen alapfokú közoktatási feladatokat ellátó intézménye.

A működési területen élő családok egy jelentős része az utóbbi években telepedett le, főleg Miskolcra, illetve a megye más térségeiből. A 2004-ben kezdődött nagyszabású telekkialakítás a lakosságszám további növekedését, illetve az iskolai tanulólétszám stabilizálását jelentheti.

A település infrastruktúrája fejlett, a belső utak, járdák folyamatos felújítására szorulnak.

A munkanélküliség az országos átlagot meghaladja, melynek következtében igen nagyszámú nehéz sorsú, megélhetését biztosítani csak önkormányzati támogatással képes család, valamint hátrányos helyzetű gyermek él a községben.

Az egyre növekvő társadalmi egyenlőtlenség feszültségforrásként van jelen. A létminimum szintjén élő családoknak kevés esély mutatkozik a felzárkózásra, ez különösen az alacsony iskolai képzettségű roma lakosság körében jelentkező probléma.

Az összlakosság 42%-a inaktív. A munkaviszonnal rendelkezők többsége a megyeszékhelyen dolgozik. A továbbtanulók – bejárással – Miskolcon végzik tanulmányaikat.

A szülők nyitottak az intézmény irányában, döntő többségben jó nevelési partner.

A fenntartó önkormányzat folyamatosan figyelemmel kíséri tevékenységünket, jó színvonalon megteremti a működés feltételeit.

1.2 Az intézmény feltételrendszere

a) Személyi feltételek

A pedagógusok és technikai dolgozók létszáma a feladatellátás szempontjából megfelelő. Jelenleg 37 teljes munkaidős kinevezett pedagógusa, és 16 fő technikai munkát végző közalkalmazottja van az általános iskolának.

Az alapkú művészeti oktatásban 5 fő óraadóként dolgozik, a zeneművészeti és táncművészeti ágakban.

A Közoktatási Ellátási Körzet megbízásában 1 fő logopédus végzi a beszédfejlesztést.

A pedagógus tantestület összetétele: /fő/

-iskolai végzettség szerint:	egyetem:	3
	tanárképző:	15
	tanítóképző:	16
	gyógypedagógiai:	3
-munkaköri beosztás szerint:	igazgató:	1
	igazgatóhelyettes:	2
	osztálytanító:	16
	szaktanár:	15
	gyógypedagógus:	3
-nemek szerint:	nő:	29
	férfi:	8

Az egy pedagógusra jutó tanulólétszám: 14 fő, az országos átlag felett van. A pedagógusok szolgálati éveinek átlaga: 17,4 év, kedvezőnek értékelhető, egyaránt tetten érhető a fiatalos lendület és az érett pedagógiai tapasztalat.

A szakos ellátottság minden munkakörben teljes körű. A pedagógusok továbbképzését középtávú, illetve az éves beiskolázási terv alapján végezzük.

b) Tárgyi ellátottság

Az intézmény folyamatos működéséhez biztosítottak az alapvető tárgyi feltételek. Az állandó délelőtti tanítás érdekében az épületek valamennyi – oktatásra alkalmas – helyiségét felhasználjuk.

Az iskolai és a napközi otthoni tevékenység a település délkeleti részén található különböző állapotban lévő épületekben folyik.

Az egy telken lévő három épület, – melyek 1905, 1964, 1980-ban épültek – az 1-8. évfolyamon normál és eltérő tantervű tagozat oktatására ad lehetősége. Az 1898-ban épült – azóta több ízben felújított, korszerűsített – Kóczán kastélyban az iskolai étkeztetést és a község más intézményei számára kihordásra kerülő ételt biztosító üzemi konyha működika HACCP minőségbiztosítási program alapján.

Iskolai foglalkozásokra igénybe vehetjük a községi művelődési ház nagytermét, ahol testnevelési, tánc, színjáték és egyéb órákat tartunk.

A szabadtéri testnevelés és sportolás terepe: az iskolai sportudvaron található aszfaltborítású kézilabda-, röplabdapálya és salakos atlétikai komplexum. Sportfoglalkozásokra igénybe vehetjük a községi sportpályát is. Az iskola egy 9x18 m-es tornateremmel rendelkezik, amely kiegészül két öltözővel, sportszertárral, illetve testnevelői helyiséggel.

A több mint 4 ezer kötetes iskolai könyvtár mellett, egy korszerűen felszerelt stúdió is az oktatás fejlesztését szolgálja.

A beszédfejlesztést és az egészségügyi vizsgálatokat az orvosi szobában tartják.

Jelentős mértékű fejlesztés történt az informatika területén. Megvalósult az Internet-csatlakozás, az iskola saját honlappal rendelkezik.

A tanulók számítástechnikai eszközparkot az utóbbi időben sikerült közepes szintre fejleszteni.

c) Tanulói összetétel

A pedagógiai program összeállításához, a közép- illetve hosszú távú tervezésben feltétlenül figyelembe kell venni a tanulólétszám várható alakulását.

Demográfiai adatok: (2004. 01.01-i állapot)

Lakosság összlétszáma: 4831 fő

0-5 év: 386 fő

6-18 év: 1039 fő

19-35 év: 1169 fő

36-55 év: 1351 fő

56 év felett: 886 fő

Született gyermekek száma: 1997: 57 fő
  1998: 59 fő
  1999: 80 fő
  2000: 73 fő
  2001: 55 fő
  2002: 71 fő
  2003: 43 fő

A helyzetelemzésben jelzett telekkialakítások, beköltözések várhatóan a tanulólétszám enyhe növekedését idézhetik elő. A hátrányos helyzetű tanulók száma emelkedhet, amely újabb kihívásokat jelez az iskola felé.

Az alapító okiratban a fenntartó önkormányzat 600 főben jelölte meg a maximális tanulólétszámot, amely reális számításokon alapul.

A jelenlegi tanulócsoportok száma:

- általános iskolai „normál” tagozat 1-4. évfolyam: 10
- 5-8. évfolyam: 8
- „eltérő” tagozat 1-8. évfolyam: 3

2. Az iskolában folyó nevelés – oktatás alapelvei, céljai, feladatai

A cél gyűjtőlencsége mindannak, amit iskolai munkánk során végzünk. Ez szabja meg nevelésünk – oktatásunk tartalmát, jellegét, módszereit.

A széleskörűen egyeztetett és kialakított helyi oktatáspolitikai koncepció alapján: **iskolánk általánosan képző, komplex személyiség- és képességfejlesztő pedagógiát kíván megvalósítani 1-8. évfolyamon, normál és eltérő tantervű tagozatán.**

Pedagógiai munkák főbb alapelvei:

- az oktatás és nevelés egyensúlya,
- az esélyegyenlőség biztosítása,
- eredményorientáltság,
- nyitottság.

Kiemelt feladat a kulcskompetenciák fejlesztése az iskolai oktatás és nevelés minden területén.

- anyanyelvi kommunikáció,
- idegen nyelvi kommunikáció,
- matematikai kompetencia,
- természettudományos kompetencia,
- digitális kompetencia,
- a hatékony, önálló tanulás,
- szociális és állampolgári kompetencia,
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia,
- esztétikai –művészeti tudatosság és kifejezőképeség.

A célok megvalósítását, valamint az alapelvek érvényre juttatását hivatott segíteni az Intézményi Minőségirányítási Programja és a sikeresen kiépített COMENIUS 2000. Közoktatási Minőségfejlesztési Program I. modellje.

2.1 Tanulóink személyiségfejlesztésével kapcsolatos pedagógiai feladatok

A sokoldalú személyiségfejlesztést „gyermekközpontú” iskolai tevékenységrendszerben valósítjuk meg, melynek kiemelt területei: az alapvető készségek – olvasás, írás, számolás – biztos alapú kialakítása, a képességek fejlesztése, a tehetségek felismerés és gondozása, a tanulásban lemaradtak felzárkóztatása.

Alapozó iskolai funkcióinkból adódóan feladatunk az általános műveltség alapjainak elsajátítása. Széleskörű ismeretek nyújtása révén tanulóink felkészítése a pályaválasztásra, a kulturált életvitelre.

Az egészséges életmódra nevelés területén: ki kell fejleszteni tanulóink igényét a tiszta környezet, az egészség tudatos megvédése, a testedzés, a testápolás iránt.

Az etikai-erkölcsi nevelés terén: feladatunk alapvető magatartási, társadalmi normák felismertetése, elfogadása, tudatosítása, gyakorlása, váljon ezek alkalmazása belső igénnyé.

Legyenek tisztában a kötelesség, a lelkiismeret, felelősség, igazságosság, becsület és az ezekkel kapcsolatos fogalmakkal. Az iskolát körülvevő mikrokörnyezet segítségével célunk és feladatunk tanulóink munkaképességének fejlesztése.

Lényeges feladat a helyes beállítódás kialakítása a tárgyi és a természeti környezettel, haza a nemzeti hagyományok iránt, az állam és az egyház irányában. A család, az idősebbek tiszteletére, udvariasságra, mások szokásainak, tulajdonának tiszteletben tartására neveljük gyermekeinket.

Az érzelmi, akarat nevelés terén: a pozitív gondolkodásmód kiterjesztése, az érzelmek alkotó jellegű feldolgozására kell törekedni. Legyen képes a tanuló a reális önismeretre, önbecsülésre, önértékelésre. A tanulók szokjanak hozzá a tanórák alatti munkafegyelemhez, az iskola házirendjének betartásához.

Az értelmi nevelés terén: feladatunk az önálló ismeretszerzés és a megfigyelőképesség fejlesztése, a kreatív gondolkodásmód kialakítása.

2.2 A pedagógiai program megvalósításának stratégiája

A tanulószervezés terén: az óvodai és nevelési tanácsadói vélemények, valamint a szakértői által hozott határozati javaslatok alapján az első évfolyam differenciált beiskolázásra kerül sor.

A tanulási nehézségek elé néző, a szakemberek által sajátos nevelési igényűnek ítélt tankötelest a megfelelő iskolatípusba irányítjuk.

Intézményünkben az enyhén értelmi fogyatékos tanulókat eltérő tantervű tagozaton tanítjuk, az indokolt és ajánlott esetekben azonban integráljuk a tanulókat.

5. évfolyamtól matematika, magyar nyelv és irodalom tárgyakban elért tudásszint és az év végi felmérések alapján differenciált - haladó és gyengébb - csoportokat alakítunk ki. Valamennyi tantárgy minden csoportjának tanítása során kiemelt feladat az alapkompenciák fejlesztése. A tánc-dráma órákon és a technika órák egy részén helyi tanterv szerint nem szakrendszerű oktatás folyik. A kompetencia-és tantárgyi felmérések alapján gyenge eredményt elérő, külön fejlesztésre szoruló tanulók számára heti plusz négy órában matematika és anyanyelv központú nem szakrendszerű oktatást vezetünk be helyi tanterv szerint.

A csoportok között átjárhatóságot biztosítunk. A differenciáltság mértékét, a tantárgyak körét évente felülvizsgáljuk.

A tananyagszerkezet terén: iskolánk élni kíván a különálló tárgyak, illetve az integrált oktatás lehetőségeivel és gyakorlatával. A tantárgyi órákon kívül 5. és 6. évfolyamon élünk a nem szakrendszerű oktatás lehetőségeivel.

Az oktatási időszerkezet terén: figyelembe vettük a realitásokat, melyek az intézmény személyi, tárgyi feltételeiből, a tanulók összetételéből, terhelhetőségéből, szülői elvárásokból és a helyi oktatáspolitikai koncepcióból tevődik össze.

A 2004-2005-ös tanévtől felmenő rendszerben a napközi otthont alsó tagozaton felváltja az iskolaotthonos oktatás, amely heti 42,5 óra iskolai foglalkozást feltételez.

- 4-8. évfolyamon a szabadon felhasználható órakeretből is felhasználunk A délutáni időszakban kívánjuk megvalósítani a tehetséggondozás és felzárkóztatás egy jelentős részét.

A foglalkozások színterei:

- iskolai szakkörök, sportköri foglalkozások, énekkar, felzárkóztató programok;
- művészeti oktatás

A foglalkozások köre évente változhat. Az iskolai költségvetésből működtetett szakköröket és egyéb programokat az iskolavezetés évente egyezteti a fenntartókkal.

A tanítási szerkezet terén: intézményünk a „nagyfelmenő” rendszert preferálja az alsó tagozatban. Szaktanárok tanítanak 1-4. évfolyamon idegen nyelvet és a készségtárgyakat, továbbá az eltérő tantervű tagozat 5-8. évfolyamán a természetismeret és a készségtárgyakat. Az 5.-6. évfolyamon a nem szakrendszerű órákat megfelelő végzettségű tanítók és szaktanárok is tarthatják

Az oktatás térszerkezetének stratégiája: Az 1-4. évfolyam, valamint az eltérő tantervű csoportok osztálytermi rendszerben, az 5-8. évfolyam osztályai délelőtti szaktantermi oktatásban vesznek részt. A hitoktatás, a szakkörök, a művészeti oktatás és a további programok ugyanezekben a tantermekben délután folynak.

Az elfogadott program megvalósításában valamennyi pedagógusnak aktívan, tudása legjavát nyújtva kell részt vennie. Az egyes részterületeken végzett pedagógiai tevékenységnek összhangban kell lennie a program egészével. A megfogalmazott feladatok végrehajtását folyamatosan ellenőrizzük, és tanévenként egy alkalommal tantestületi értekezleten értékeljük.

Az egyéni értékeléseket évente önértékelés és vezetői értékelés formájában az IMIP szerint végezzük.

2.3 Az intézmény tevékenységrendszer

Intézményünk működését felsőbb jogszabályok, - Köznevelési Törvény, Közfoglalkoztatásról szóló törvény -, valamint belső szabályzatok - Szervezeti és Működési szabályzat, Kollektív Szerződés - foglalják jogi keretbe.

A nevelési - oktatási folyamat „stratégiáját” a Pedagógiai program, a mindennapi élet gyakorlatát pedig az éves munkaterv tartalmazza.

A folyamatos ellenőrzést, visszacsatolást és fejlesztést az Intézményi Minőségirányítási Program segíti.

2.4 A tanítási - tanulási folyamat irányítása

Az átfogó tervezésénél a tartervi követelményekből és a pedagógiai programunkban megfogalmazott célokból kell kiindulnunk. A tanuláshoz való viszony kialakítása szempontjából fontos a sikerélmény, a felfedezés örömeinek biztosítása. A siker megerősítheti a tanulót abban, hogy jó tanulni, érdemes dolgozni. Az ismeretszerzés ma már nem kizárólag az iskolában történik. Az eddigieknél nagyobb szerepet kell biztosítani az önálló olvasásnak, az egyéb ismerethordozók által megszerezhető tudásnak. Az oktatási módszerekben teljes a pedagógusnak a szabadsága, amely azonban soha nem lehet öncélú. Bátorítjuk az új oktatási technikák, csoportszervezési módszerek alkalmazását.

Pedagógiai munkánk fontos eleme, hogy visszacsatolást adjon a teljesítményekről, ezért az ellenőrzés, értékelés, osztályozás legyen rendszeres, folyamatos és változatos.

Az iskolai munka szervezésének fontos szempontja, hogy feladatait elsősorban a tanítási órákon kell megoldani. A tanítási órák maximális kihasználására kell törekednünk.

Az indirekt ismeretszerzés segítségére vetélkedőket, versenyeket szervezünk. A központilag meghirdetett tanulmányi, - kulturális, - diákolimpiai versenyeken iskolánk részt vesz. A versenyek pontos körét az éves munkatervben rögzítjük. A felmenő rendszerű versenyek első fordulójára - a házi- versenyekre - tanulóinkat aktív részvételre ösztönözzük.

2.5 A munkaközösségek

Intézményünkben két munkaközösség működik - alsó tagozatos és osztályfőnöki. Mindkét közösség a Szervezeti és Működési Szabályzatban elfogadottak szerint fejti ki tevékenységét:

- koordinálják, javítják az intézményben folyó oktató - nevelő munka színvonalát; - fejlesztik a szaktárgyi oktatás tartalmát, tökéletesítik a módszertani eljárásokat, javaslatot tesznek a fakultációs irányok megválasztására, tankönyvekre;
- végzik a tanulmányi versenyek lebonyolítását, a pályázatokkal kapcsolatos teendőket;
- nyomon követik a követelményrendszer alakulását, közreműködnek a felmérésekben, a felmérések eredményeinek kiértékelésében,
- szervezik a belső továbbképzéseket, bemutató tanításokat és a hospitálásokat;
- támogatják a pályakezdő pedagógusok munkáját, fejlesztik a munkatársi közösséget.

A szülői munkaközösség tagjait a szülők évente választják. Az iskolai munkaközösségbe minden osztályból 2-3 szülőt delegálnak. Az intézmény igazgatója évente legalább egy alkalommal tájékoztatást ad az iskola helyzetéről a szülők részére. Az SZMK választmányi ülésein az iskolavezetés kép viselteti magát.

2.6 Értéket teremtő, hasznos tevékenységek

Célunk, hogy a tanulók az elméleti ismereteket a gyakorlatban alkalmazzák, hasznosítsák, növekedjen a közösség iránti felelősség, alapvető szervezési - együttműködési képességek alakuljanak ki.

E célok eléréséhez az alábbi feladatokat kell megvalósítani:

- Az osztályközösségek és az iskolai diákönkormányzat szervezésében az önkiszolgáló és önkormányzati rendszer kiépítése, működtetése.

- Az iskolai környezetvédelmi felelőse koordinálásával a környezet és természet óvása, védelme és megszerettetése. A feladat megvalósítását a következő programok segítik: védnökség az iskola értékei felett, tisztasági őrjárat, hulladékgyűjtés, „Zöld Szív Napja”, „Föld Napja”, „Madarak, Fák Napja” rendezvényei; „Savas eső és zuzmó mérés”, „Kis tó” program.

- A társadalmi munkára való hajlandóság kifejlesztése az értékteremtés, a megóvás és a humanisztikus cselekedetek területén.

A munkára nevelés eredményességének feltétele a cél pontos megjelölése, megszervezése, a tevékenység fontosságának kiemelése, a rendszeres értékelés.

2.7 Beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenység

Tanulóink jelentős száma rendkívül alacsony szintű szociokulturális környezetből, rossz anyagi körülmények közül, műveltségi hátrányokkal érkezik az iskolába. Gyakorta csonka családban, munkanélküli felnőttekkel körülvéve, sok esetben a társadalmi normáktól elétérő, elítélhető életvitel közepette kell a tanulónak elvárható szinten teljesítenie.

A kudarcélményekkel telített, a tanulmányi előmenetelben bukdácsoló gyermek számára a család és az iskola normái feloldhatatlan ellentmondást jelentenek.

A pedagógusok elsődleges feladata: a szülők meggyőzése, a nevelőmunkába való bevonása. Ennek leghatékonyabb pedagógiai eszköze a rendszeres találkozás, a meggyőző érvényű kommunikáció.

A szülőkkel való folyamatos kapcsolattartáson túl, a pedagógiai szakszolgálatok szakemberi segítségére is szükség van. Közvetlen partnerünk a felsőzsolcai Egységes Pedagógiai Szakszolgáltató Központ, melynek munkatársai a nevelési tanácsadás, a logopédiai kezelés területén nyújtanak szolgáltatást.

Az okok feltárásán túl a nehézségek enyhítése iskolaszervezési, pedagógiai-módszertani feladatok megoldását igényli.

A folyamat a differenciált beiskolázással kezdődik, melyben pedagógiai partnereink az óvoda és a MPI szakértői bizottsága.

A tanulási, magatartási, beilleszkedési nehézségekkel küzdő tanulók – a szakértői bizottság határozati javaslata alapján – integráltan, kislétszámú tanulócsoportban, vagy a tanulásban akadályozottak eltérő tantervű csoportjában kezdik meg tanulmányaikat.

A második évfolyamon, kontroll vizsgálaton esnek át a jelzett tanulók, továbbhaladásuk, iskolai előmenetelük kiemelt figyelmet érdemel! Részükre egyéni fejlesztési tervet kell készíteni, illetve a programot végrehajtani.

A tanévvesztés elkerülésének érdekében hatékony és eredményes korrepetálást és egyéni korrekciót kell végezni.

2.8 Tehetséggondozás, képességek kibontakozását segítő tevékenység

Ez irányú tevékenységünk első s nagyon fontos fázisa a tehetségek mielőbbi felismerése. Ehhez meg kell ismerni a tehetségigéretre utaló értelmi affektív, intellektuális, emocionális, testi, fizikai, idegrendszeri tulajdonság jegyeket.

A felismerést követően a szülőkkel történő egyeztetés során a helyi és térségi lehetőségeket kell számba venni.

A tehetséges tanulók tanórai oktatásában elkerülhetetlen a differenciálás módszerének alkalmazása.

A tehetséggondozás tanórán kívüli szinterei iskolánkban:

- az alpművészeti oktatás művészeti ágai:	tanszakai:
zeneművészeti	hangszeres zene
táncművészeti	néptánc
	társastánc
képző- és iparművészeti	képzőművészet
	média
színművészeti- és bábművészeti	színjáték
- szakköri foglalkozások:	idegen nyelv, énekkar, környezetvédelmi,
- iskolai sportfoglalkozások, edzések:	atlétika, kézilabda, labdarúgás,
	asztalitenisz sportágakban.

- Pályázatokon, tanulmányi-, kulturális-, sportversenyeken való szerepeltetés.

Az iskolai hagyományokhoz híven, a pedagógiai alapelveink szerint tehetséges tanulóinkat fokozott figyelemmel kell felkészíteni, a maximumra törekvés alapkövetelmény.

2.9 Gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok

Az iskolai gyermekvédelem mindenkor feladata a prevenció, a gyermeki jogok védelme, a gyermekek nevelésével, oktatásával, ellátásával kapcsolatos ügyeinek intézése. E tevékenységet az 1997. évi XXXI. törvény szabályozza és az önkormányzati szakszolgálattal együttműködve végzi az iskola.

Kiemelt és állandó feladataink:

- A prevenció érdekében a családdal való együttműködés. E tevékenységünkben a települési Szociális Gondozási Központ családsegítő szakemberei segítenek bennünket.

- Az iskola tanulóinak átfogó, személyre szóló felmérése a tanév elején:

A házi-, a gyermek-, és szakorvosok jelzése alapján az egészségileg károsodott tanulók nyilvántartása.

A hátrányos helyzetű tanulók listájának rögzítése.

A szülők nyilatkoztatása az iskolai végzettségről beiratkozáskor.

- Az osztályfőnökök, szaktanárok, jelzése alapján az iskola gyermekvédelmi felelőse „Esetjelzést” küld a Szociális Gondozási Központ felé a felmerült problémákkal kapcsolatban, a helyzet megoldására.

A hatékony és eredményes együttműködés érdekében folyamatos kapcsolatot kell tartani a település óvodájával. A leendő 1. évfolyamos osztályok tanítói kísérik figyelemmel a leendő tankötelesek óvodai tevékenységét.

- A tankötelezettség végrehajtására kidolgozott belső szabályzatok alapján az igazolatlan mulasztások visszaszorítása, a családlátogatások, felszólítások és szabálysértési eljárások jogszerű alkalmazása.

- A gyermekek veszélyeztetése esetén gyors intézkedés kezdeményezése a gyermekvédelmi felelős részéről.

- Együttműködés a regionális, illetve megyei hatáskörű gyermekvédelmi szervezetekkel, azok szakembereivel.
- Az integráció felkészítés programja keretében a szociális hátrányok enyhítése a munkacsoportok segítségével.

2. 10 Felzárkóztatási programok

Az átfogó tervezésnél a tantervi követelményekből, a programunkban megfogalmazott célokból, a megvalósítási lehetőségekből kell kiindulni. Figyelembe kell venni, hogy az ismeretszerzés ma már nem kizárólag az iskolában történik.

A tanulószervezés terén: az óvodai és nevelési tanácsadói vélemények, valamint a szakértői bizottság által hozott határozati javaslatok alapján az első évfolyam differenciált beiskolázására kerül sor. A tanulásban akadályozott tanulók felzárkóztatása már az első évfolyamon elkezdődik eltérő tantervű tagozaton, vagy integrált oktatás keretében, vagy kislétszámú csoportban.

A matematika, magyar, idegen nyelv oktatása differenciált csoportokban történik. A csoportok közötti átjárhatóságot biztosítani kell a felzárkózás függvényében.

A felzárkóztatás színterei:

- 1-4. évfolyamon az iskolaotthonos oktatás gyakorló és fejlesztő órái
- egyéni korrekció, egyéni fejlesztési terv szerint, az eltérő tagozaton, illetve az integrált oktatás keretében tanuló esetén,
- egyéni fejlesztés a beilleszkedési tanulási és magatartási zavarokkal küzdő tanulók számára fejlesztőpedagógusok segítségével,
- 5-8. évfolyamon éves munkatervben, illetve tantárgyi felosztásban meghatározottak szerint,
- a szociokulturálisan hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása kiemelt szerepet kap az iskola egészségnevelési programjában és az integrációs felkészítés program keretében
- pályázati lehetőségek kihasználása (pl. Útravaló pályázat a sikeres továbbtanulás érdekében)

2. 11 A kapcsolati rendszeren, együttműködés

Intézményünk a partnerközpontúság elvein alapuló minőségirányítási rendszert dolgozta ki, mert kiemelt szerepet szán a nevelési tényezőkkel való együttműködésnek.

Iskolai munkánk eredményességét nagymértékben befolyásolják az intézményen belüli és kívüli kapcsolatrendszerek hatékony működtetése. Az intézményi Minőségirányítási Program részletesen elemzi e kapcsolatrendszert.

- Pedagógiai munkánk szempontjából meghatározó jelentőségű a szülőkkel, a családokkal történő folyamatos közvetlen kapcsolattartás, melynek formái: szülői értekezlet, fogadóórák, nyílt tanítási nap, iskolai- és osztályszintű rendezvények, családlátogatások. Közvetett módon a szülői munkaközösségen és az iskolaszéken keresztül valósítható meg a kapcsolat.

- Intézményünk korrekt munkakapcsolatot kíván folytatni a fenntartó önkormányzattal. A település polgármesterét és jegyzőjét minden jelentős iskolai rendezvényre meghívjuk, folyamatosan tájékoztatjuk az intézményt érintő jelentős eseményekről.

Az iskola igazgatója évente egy alkalommal – munkatervben meghatározottak szerint – beszámol a képviselőtestületnek.

A pedagógiai szakmai és szakszolgáltatásokat – közoktatási társulás keretében – a felsőzsolcai ÁMK Szakmai Szolgáltató Intézettől és az Egységes Pedagógiai Szakszolgáltató Központtól vesszük igénybe. E tárgykörben a Megyei Pedagógiai Intézettel is kapcsolatot tartunk.

- A gyermekek életük során több alkalommal kerülnek új környezetbe. Ilyen változást jelent az óvodákból az iskolába, az alsó tagozatból a felső tagozatba, illetve az általános iskolából a középiskolába történő átmenet. Fontos feladatunk, hogy a változásokra felkészítsük, az átmenetet pedig megkönnyítsük számukra.

Ennek érdekében tovább erősítjük a kapcsolatot az óvodával:

- kölcsönös bemutató órákat tartunk,
- nyílt napot szervezünk,
- konzultációkat rendezünk az óvodapedagógusok és a leendő elsős tanítók között.

Az alsó és felső tagozat közötti sikeres átmenet biztosításáért:

- rendszeres hospitálásokat végzünk,
- konzultációkat tartunk a 4. és 5. évfolyamban tanítók között,

- egyeztetjük a tananyag- és követelményrendszert.
- a negyedikes felmérések anyagának értékelése és átadása

A sikeres pályaválasztás, továbbtanulás érdekében:

- az igazgatóhelyettes – pályaválasztási felelős koordinálásával folyamatos felvilágosító tevékenységet végzünk a tanulók és a szülők számára,
  - a felvételi vizsgákra közvetlen felkészítő programokat szervezünk,
  - biztosítjuk a nyílt napokon való részvételt,
  - az információ átadást a jogszabályi előírásoknak megfelelően végezzük.
- A közművelődés területén a helyi Művelődési Ház és a Községi Könyvtár nyújtotta lehetőségeket ki kell használni. Nagyobb tömegeket megmozgató iskolai rendezvényeket – összevont szülői értekezlet, ünnepi műsorok – a ház nagytermében tartjuk. A helyiségeket igénybe vesszük a téli időszak testnevelési óráira és az alapfokú művészeti oktatás foglalkozásaira is.
- Az Ongai Kulturális Egyesülettel – együttműködési megállapodás alapján – folyamatos kapcsolatot tartunk.
- A Szociális Szolgáltató Központtal – családsegítői révén – folyamatos kapcsolatot tartunk elsősorban a gyermekvédelmem tekintetében.
- Az iskolai kezdeményeséssel létrejött Ongai Iskoláért Alapítvány – alapító okiratában jelzett módon – segíti a tárgyi eszközpark fejlesztését, tanulóink jutalmazását.
- Az egyházak közül a református, a római katolikus és az evangélikus egyházzal a hitoktatáson keresztül tartjuk a kapcsolatot.
- Intézményünk működése során önálló jogi személyiséggel rendelkező szervezetekkel, egyesületekkel is együttműködik, felhasználva egyedi lehetőségeiket a nevelés, a képzés körének szélesítésében, színesítésében.
- A községi sportegyesület labdarúgó szakosztálya iskolánkra építi utánpótlásbázisát. Működteti az U-7, U-9, U-13-as csapatokat. A sportegyesület kezelésében lévő atlétikai, labdarúgó-, és kézilabda pályákat, valamint az öltözőket igénybe vehetjük tanulóink sportolására. Az atlétikában kiemelkedő tehetségű tanulóinkat az MVSC atlétikai szakosztályához irányítjuk.
- Az ongai Horgászegyesület iskolai csoportot szervez, tanfolyami oktatást tart tagjai számára.
- A település egészségügyi szolgálata – az iskolaorvosi és gyermek fogászati rendelésen keresztül – szűrővizsgálatokat, kezeléseket, előadásokat, tisztasági ellenőrzéseket végez.

- Az iskolánkban működő szervezetek – nem önálló jogú személyként – sajátos eszközeikkel segítsék a pedagógiai programunk végrehajtását.

A diákönkormányzat tanácsában minden osztályközösség képviselteti magát. Tevékenységét külön szabályzat és munkaterv rögzíti.

Kiemelkedő diákolimpiai versenyeredményekkel rendelkező iskolai (diák) sportkörünk atlétika, asztalitenisz, kézilabda, grundbirkózás, labdarúgás, sakk sportágakban indítja tehetséges versenyzőit. A sport megszerettetésén túl az egészséges életmódra nevelés, és a jellemformálás is célja tevékenységének.

Széleskörű tevékenysége során különösen érzékenyen érinti az iskolát a környezetében kialakult értékítélet. Reális iskolaképet kell megjeleníteni, ezért is fontos, hogy munkánk nyitottságát biztosítsuk, törekedjünk a tudatos PR tevékenységre. Ennek érdekében gondoskodni kell a tömegkommunikációs eszközök folyamatos tájékoztatásáról.

2.12 A feltétel- és eszközrendszer alakítása

A személyi feltételrendszer alakítása: a jelenlegi pedagógus összetétel és létszám alkalmas a feladatok megvalósítására. A tervszerű munkaerő-gazdálkodás hivatott biztosítani a mindenkori teljes körű szakos ellátottságot, a munkából való tartós távollévők szakszerű pótlását.

A pedagógusok továbbképzését támogatjuk, ennek rendszerét az IMIP részét képező szabályzatban foglaltuk.

A továbbképzéseknél az iskolai érdekek irányultsága:

- a kompetencia alapú oktatás, tanulási nehézség idegen nyelv, informatika, beszédfejlesztés, nehezen kezelhetőséggel összefüggő képzések.

A tárgyi feltételrendszer alakítása terén:

Szükséges az elavult iskolai bútorzat folyamatos cseréjét biztosítani összhangban az intézmény munkavédelmi kockázatelemzésével és értékelésével, mely kiterjed az összes dolgozóra, képernyős munkahelyekre, gépekre, technológiákra, épületekre. Az oktatási szakterületek szertár állományát folyamatosan bővítjük.

A helyi tantervben felsorolt eszközigényt ki tudjuk elégíteni. Az eszközfejlesztésben az arányosság elvét követjük.

A kockázatelemzés és értékelés dokumentuma alapján az intézményvezető rövid-, közép-, és hosszú távú intézkedési tervet készít.

A meglévő értékek védelme érdekében a Házi rend és a munkaköri leírások is kötelezettségeket írnak elő.

A tankönyv- és taneszközök kiválasztásának elvei:

- elsődlegesen azokat a tankönyveket rendeljük meg, amelyek a tantárgyak tanterveire illeszkednek és a pedagógusok számára kézikönyveket kínálnak,
- az alaptankönyvhöz tartozzon feladatlap, munkafüzet az elsajátítandó tananyag megerősítése, gyakorlása, a tanuló önálló munkáltatása, a tudás ellenőrzése érdekében,
- a tankönyv tartalmában, ábravilágában, a feldolgozás mélységében igazodjon az oktatásban résztvevők igényeihez,
- a tankönyv legyen vonzó, szép kivitelű és időtálló,
- az egyes évfolyamok és tárgyak tankönyvei egymásra épüljenek.

A tankönyv és a taneszközök kiválasztásánál mérlegelni kell az árat is.

A fenntartó, illetve a vonatkozó jogszabályok szerint ingyenessé tett alaptankönyvek az iskolai könyvtár tulajdonába kerülnek.

A tankönyvekkel kapcsolatos feladatok ellátására az iskola igazgatója tankönyvfelelőst bíz meg.

3. A tanulók mérése, értékelése

A tanulók képességeit, készségeit, tárgyi tudását, iskolai teljesítményét, otthoni felkészülését mérni és értékelni kell. A házi feladatok mennyiségi adásánál, az iskolai írásbeli beszámoltatásnál figyelembe kell venni a tanulók életkori sajátosságait, terhelhetőségét.

A tanulók írásbeli beszámoltatásának formái iskolánkban:

- írásbeli felelet
- írásbeli teszt
- tudáspróba
- témazáró felmérés
- dolgozat, témazáró dolgozat

Az írásbeli beszámoltatás korlátai:

- Egy tanítási nap – az egész osztályra kiterjedő írásbeli beszámoltatást csak maximum két tárgyból lehet tartani.

- Témazáró felmérések, dolgozatok, központi illetve az iskolavezetés által tartott felmérések előtt egy tanórával, a tanulókkal közölni kell a beszámoltatás idejét.

Az írásbeli beszámoltatás értékelését a következő tanórán közölni kell a tanulóval, illetve azt követő 24 órán belül a szülővel.

Az írásbeli beszámoltatás dokumentumait a pedagógus egy évig köteles megőrizni, s azt az iskolavezetés kísérése bemutatni, illetve átadni.

Az otthoni felkészülés nélkülözhetetlen kiegészítése az iskolai tanórai munkának.

Az otthoni felkészülésre szánt házi feladatok adása a tanító és a szaktanár szuverén joga és pedagógiai felelőssége.

Törekedni kell:

- az egyéni terhelhetőségből adódó differenciálásra, az önálló ismeretszerzés lehetőségeinek kihasználására
- a tanulói túlterhelés csökkentésére,
- az írásbeli és szóbeli házi feladatok arányosságára.

Az iskolaotthonos csoportokban a tanórákon – otthoni felkészülésre – feladott leckék írásbeli részét teljes mértékben, a szóbelit döntő mértékben a délutáni önálló foglalkozásokon el kell végeztetni a tanulókkal.

3.1 A tanulók teljesítményének mérési rendszere

3.1.1. Bemeneti mérések

1. Olvasás-szövegértés: 2-8. évfolyamon
- a mérés előkészítése, anyagának összeállítása: 2-4. évfolyam /normál tag./ - alsós mk.vez.;
  - gyógypedagógus; 2-5. évfolyam /eltérő tag./ -
  - szakos 5-8. évfolyam /normál tag./ - magyar
  - gyógypedagógus 6-8. évfolyam /eltérő tag./ -
- Hi.: 09.10.
- a mérést végzik: a tárgyat tanítók, szaktanárok, gyógypedagógus/osztály Hi.: 09.15.
  - értékelést végzik, dokumentálják: alsó tagozatos tanítók, szaktanárok/osztály Hi.: 09.30.
2. Matematika: 2-8. évfolyamon
- a mérés előkészítése, összeállítása: 2-4. évf. /normál tag./ - alsós mk.vez.;
  - 2-5. évf. /eltérő tag./ - gyógyped.
  - 5-8. évf. /normál tag./ - szaktanár
  - 6-8. évf. /eltérő tag./ - gyógyped. Hi.:
- 09.10
- a mérést végzik: a tárgyat tanítók, szaktanárok, gyógypedagógus/osztály Hi.: 09.15.
  - értékelést végzik, dokumentálják: alsó tagozatos tanítók, szaktanárok/osztály Hi.: 09.30.
3. Fizikai teljesítmény felmérése: 1-8. évfolyamon
- összeállítja: testnevelő Hi.: 09.15.
  - felmérést végzik: a testnevelést tanítók/osztály Hi.: 09.30.
4. Pedagógiai-pszichológiai mérés: 1-8. évfolyamon / HHH tanulók
- összeállítja: gyógypedagógusok Hi.: 09.15.
  - a mérést végzik, dokumentálják: osztályfőnökök Hi.: 09.30.
5. DIFER-mérés: 1. évfolyam
- előkészítése: igazgatóhelyettes Hi.: 09.15.
  - a mérést végzi: igazgatóhelyettes Hi.: 12.10.
  - értékelés, dokumentálás: osztálytanítók Hi.: 12.15.

3.1.2. Kimeneti mérés

A/ Központi mérések

1. Olvasás, szövegértés: 4., 6., 8. évf.
- a mérés előkészítése: felelős az igazgatóhelyettes Hi.: a tanév rendje szerint
  - a mérés végrehajtása: felelős az ig. helyettes Hi.: Miniszteri rendelet ill. OH utasítás szerint
  - értékelés, dokumentálás, elemzés: központilag ill. tantestületi szinten. Felelős:

igazgatóhelyettes, hi.: 02.28. / következő tanév

2. Matematika: 4., 6., 8. évf. – *Megegyezik az 1. pontban leírtakkal!*

B/ Helyi mérés

1. Olvasás-szövegértés:

- mérés előkészítése, anyagának összeállítása: 1-4. évf. /normál tag./ - alsós munkaköz. vez.
5-8. évf. /normál tag./ - magyar szakos
1-8. évf. /eltérő tag./ - gyógyped. Hi.: 05.15.

- a mérés végrehajtása, felelős: a tárgyat tanítók/osztály. Hi.: 05.20.

- az értékelést végzik, dokumentálják: munkaközösség tagjai, ill. szaktanárok, gyógyped. Hi.:

05.31.

2. Matematika: *u.a., mint az 1. pontban*

3. Fizikai teljesítménymérés: 1-8. évfolyam

- összeállítja: testnevelő. Hi.: 05.15.

- a mérést végzik, dokumentálják: testnevelést tanítók/osztály. Hi.: 05.31.

A helyi kimeneti mérés eredményének értékelése, minősítése:

- 1-4. évfolyamon: a tanév végi szöveges értékelésnél figyelembe veendő.

90 % -100 %= kiváló

70 % - 89 %= jó

30 % - 69 %= megfelelő

0 % - 29 %= nem megfelelő

- 5-8. évfolyamon: 90 % -100 %= 5

80% - 89 %= 4

60 % -79 %= 3

50 % -59 %= 2

0 % - 49 %= 1

4. Egészségnevelési program

„Azt hiszem az egészség fogalmát előbb-utóbb tisztázni kell, nem orvosoknak, hanem költőknek és gondolkodóknak ... Amit a klinikákon egészségnek tartanak, annak fertőtlenítő szaga van...
Az egészség nem steril.
Az egészségnek gyümölcs illata van.”
(Hamvas Béla: Gyümölcsóra)

Bevezető

A társadalom általában hajlamos túlbecsülni az iskolai nevelés lehetőségeit, és ezért mindenféle emberi probléma megelőzését illetően először az iskolára gondol. Erkölc, érték, követendő magatartásminták, hazafiasság, demokrácia és tolerancia stb. ismereteit és készségeit éppúgy az iskolával szeretné megoldatni, mint a legkülönfélébb tudásformák alapjait kialakíttatni, vagy megelőzni a bűnözést, az öngyilkosságot vagy az ártalmas szenvedélyeket. A köztudat általában nem látja az iskolai nevelés nehézségeit. Túlértékeli a deklarált, hivatalos nevelést, hajlamos elhinni, hogy elég a jót hirdetni, elég felvilágosítani a gyerekeket az ésszerűről és a helyesről, és akkor a nevelés majd eredményes is lesz. Nem érti, hogy az ún. indirekt nevelés hatásai sokkal erősebbek, mint a pedagógusok tudatos erőfeszítései, és e hatásokkal nemcsak a társadalom telíti a gyerekeket, hanem a képviselt, hangoztatott szép elvek mögött maga az iskola gyarló valósága is. Mindez érvényes az egészség – az egészségnevelés, egészségmegőrzés – vonatkozásában is.

Szakemberek is és hétköznapi gondolkodók is joggal vélhetik, hogy az iskolai oktatás kötelező 8-10 éve kellene az a korszak legyen, amelyben a gyerekek egészséges életmód tudásanyagát, készségeit és indítékait elsajátítják. Ezt nemcsak a lakosság egészségi állapota indokolja, és benne az életmódból, életstílusból eredő egészségkárosodások nagy megbetegedési és halálozási mutatók jelentősége, hanem az a körülmény is, hogy az ártalmas magatartásmódok rendszerint az iskoláskorban kezdődnek és rögzülnek (pl. dohányzás, mozgásszegény életmód stb.) ill. a későbbi ártalmak kivédéséhez szükséges készségek (kommunikációs készségek, stressz-elaboráció, magatartáskontroll stb.) akkor nem fejlődnek ki megfelelően. Elméletben és sokat ígérő modellkísérletekben mindenfajta testi és lelki problémára kialakítható olyan tanítási-nevelési program, amely védőnek vagy megelőzőnek tekinthető az egészségi ártalmak terén. A velük foglalkozó szakemberek általában követelik, hogy a módszer az országos vagy a regionális iskolai nevelésbe alaptantervszerűen kerüljön bele. Jelenleg Magyarországon is felerősödően vannak az ilyen igények, nálunk nem elsősorban hazai vizsgálódások és modellkísérletek, hanem külföldi példák nyomán.

Az utóbbi években megnőtt a társadalom elvárása az iskolával szemben, mert nemcsak az ismeretek, a tudásanyag átadását várja el, hanem egyre erőteljesebb a személyiségformálást a nevelést is. Ennek oka a társadalmi értékrend átalakulása, a család hagyományos szerepének gyengülése. Tény, hogy a korábban hagyományosan a család feladatának tartott erkölcsi, érzelmi nevelés egyre inkább az iskola feladatai közé tartozik.

A mai serdülő és ifjúsági korosztályban uralkodó értékbizonytalanság több okkal is magyarázható. Egyrészt a már korábban említett hagyományos családi szerepek gyengülésével, ennek hátterében meghúzódó negatív társadalmi folyamatokkal pl. munkanélküliség, öngyilkosság magas száma, az alkoholizmus, a különböző szenvedélybetegségek terjedése. Ezért az iskola a maga sajátos eszközeivel igyekszik tenni e negatív folyamatok ellen. Hiszen az iskolának különleges szerep jut a megelőző tevékenységben. Ez az a hely, ahol idejük legnagyobb részét eltöltik a gyerekek. Itt érvényesülhet leghatásosabban és legegységesebben a viselkedési normák közvetítése.

Az iskolában végzett megelőző és jellemfejlesztő program segítségével ismeretnyújtásra, szemléletformálásra és a megfelelő magatartás kialakítására kerülhet sor. Célunk olyan életmódprogram kialakítása, amelynek révén:

- megtanulhatják a csoportszerveződés és a csoportmunka alapjait;
- tájékozódnak a környezetükben;
- megbizonyosodnak az egészséges és a biztonságos élet értékeiről;
- jártasságot szerezhetnek a vészhelyzetek felismerésében;
- felfedezik önmaguk megvédésének lehetőségeit.

Ehhez el kell sajátítaniuk az alkotó és kritikus gondolkodást, meg kell tanulniuk levezetni érzelmi feszültségeiket, ki kell alakítaniuk magabiztos fellépésüket, önbizalmukat, hogy ellen tudjanak állni, nemet tudjanak mondani negatív befolyásolásnak, és határozott célok megfogalmazását követően képesek legyenek azok megvalósítására, egészséges, boldog életvitelre.

4.1 Az iskolai egészségnevelés célja, feladata

4.1.1 Általános célok

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyerekek, tanulók személyes részvételén keresztül az attitűd és szemléletek formálása, a család és a közösség értékeinek megőrzése az egészséges életmód kialakításának érdekében.

Cél: az önmagával, társaival az épített és természetes környezetével harmóniában élő, egészséges és felelősen cselekvő személyiség kialakítása.

4.1.2 Helyi célok /fontosság szerint/

4.1.2.1 Egyéni célok

- A tanulókat olyan tudásanyaggal és gyakorlati módszerekkel lássuk el, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy világos, jó döntéseket hozzanak személyes egészségükkel kapcsolatban.
- Nyitott, barátságos jó tanár-diák, diák-diák kapcsolatrendszer kialakítása.
- A tanulókkal az egészségügyi szolgáltatások széles skáláját ismertessük meg, amely olyan nevelési erőforrás, mely felkészíti őket arra, hogy hatékony egészségügyi ellátást igénybevevő fogyasztókká válhassanak (védőnő, iskolaorvos, fogorvos, gyermekvédelmi felelős, mentálhigiénikus).
- A pedagógusok és az iskola dolgozóinak egészségmegőrzésének a fejlesztése.
- Rendszeres ellenőrzések, vizsgálatok a teljes tanulói létszámra vonatkozóan (szűrővizsgálatok, tisztaságvizsgálatok).
- Egészségügyileg sérült, károsult gyerekek kiszűrése, nyilvántartása, rehabilitációja megfelelő szakemberekkel (asztma, gerincferdülés stb.).

4.1.2.2 Tantervi célok

- A tanulókat aktívan bekapcsoló, egységes, egészségnevelési tantervek és módszerek kidolgozása.
- Évfolyamra és életkori sajátosságokat figyelembe vevő fejlesztő programok kidolgozása.
- Az egészségnevelés ne csak a tanórákon, hanem a tanórákon kívül is valósuljon meg.

4.1.2.3 Környezeti célok

- Egészséges iskola megteremtése.
- Kultúrált, tiszta környezet kialakítása (fás, zöld környezet).
- A megfelelő szakintézményekkel való jó kapcsolattartás (ÁNTSZ, gyermekjóléti-szolgálatok stb.).
- Az egészséges életmód iránti felelősség fejlesztése családi, közösségi, települési szinten.
- Zöld, harmonikus osztálytermek kialakítása.

4.2 Az egészségnevelés legfontosabb feladatai

- Felvilágosító munka: az egészségnevelés színterein (tantárgyi kapcsolódás) valósuljon meg a legkorszerűbb és a legújabb ismeretek átadása a gyerekek felé. Minden nevelő, pedagógus érezze magáénak a témát, és aktívan vegyen részt a gyerekek oktatásában, nevelésében.
- A megelőzés (prevenció): mindig hatékonyabb az ismeretek és feladatok „színtentartása” mint a már bekövetkezett probléma, baj felszámolása, és az eredeti állapotok visszaállítása.
- Egészségünk védelme.
- Az egészség megóvása.

4.3 Az egészséges életmód fejlesztő programjai

4.3.1 Személyi higiénés, testápolási programok

- a személyi tisztálkodást készséggé fejlesztő program
- a fertőző betegségek elkerülését célzó szokásalakítás
- fogápolási és szájhigiénés program

4.3.2 Egészséges öltözködési program

- megfelelő öltözködés szokássá alakítása
- ruhaviselés, ruhaváltás gyakorlata

4.3.3 Egészséges táplálkozást propagáló program

- kultúrált étkezést gyakorló program
- egészséges táplálkozási szokások kialakítása
- élelmiszer-válogatási program
- konyhatechnikai, főzési gyakorlatok

4.3.4 Gyermekbaleset megelőzése

- veszélyhelyzet felderítő gyakorlat
- otthoni balesethelyzetek felderítése
- közlekedési szabályok gyakorlása
- balesetek megelőzésének gyakorlása

4.3.5 Mozgásprogramok

- tartásjavítás
- mozgásos játékok bővítése
- szabadban való tartózkodás mozgásprogramjai /mindennapos testnevelés/

4.3.6 Dada program (dohányzás, alkohol, drogok, AIDS)

4.4 Helyzetelemzés

4.4.1 A település természeti-földrajzi környezetének adottsága

- a település környezete
- szennyező források (levegő, víz, talaj)
- iskola közvetlen környezeti adottsága

4.4.2 A település gazdasági, társadalmi adottságai

- foglalkoztatottság és munkanélküliség alakulása
- demográfiai irányzat
- egészségügyi trendek, gyakori betegségtípusok
- etnikumok
- infrastruktúra

4.4.3 Az iskola bemutatása

a) iskola belső

- osztályterem folyosó, tornaterem, sportöltözők, zuhanyozók, foglalkozási termek, ebédlő, napközis termek világosítása magassága, fűtése, takarítása, berendezése, festése, növényzete
- iskolai büfé

b) iskola külső

- iskolaudvar, sportudvar nagysága, helyzete, fekvése, zöldítése, tisztasága, szemetes kukák elhelyezése

4.5 Az egészséges életmódra nevelés az általános iskolában tanórán és tanórán kívül

4.5.1 Egészségnevelés tanórán

- alsó tagozat – testnevelés, olvasás, környezet, technika, rajzóra

- felső tagozat
Osztályfőnöki órák /minimum 10 óra/ – témái:
5. oszt. Életmódok és az egészség
6. oszt. Korlátok és lehetőségek
7. oszt. Függetlenségi törekvések és az egészség
8. oszt. Felelősség a jövőért
Természetismeret és biológia órák
Egészségtan modul 6. oszt.
Technika órák
Kémia órák
Testnevelés órák /heti 3 óra/ mindennapos testnevelés programja

- nem hagyományos tanórai keret
erdei iskola
gyakorlókert
téma nap

Osztály	Téma	Tantárgy
1. osztály	<ul style="list-style-type: none"> - A test felépítésére vonatkozó helyes fogalmak, testrészeink (Testi fogyatékoság elfogadása, és az ilyen emberrel való együttélés) - A test tisztasága, személyi higiéné (A látható és nem látható szennyeződések, a tisztálkodás eszközei, vírus, baktérium kifejezés ismerete) - Fogápolás (A fogak épségének megtartása, jó fogkefe, helyes fogmosás) - Környezetünk tisztasága és védelme (Tiszta környezet, járványok) - Az öltözködés (A test védelme a hidegtől és az erős napsütéstől, réteges öltözködés, fehérneműk cseréje) - Balesetveszélyes helyzetek (Helyes közlekedés) 	<p>Környezetismeret</p> <p>Olvasás</p> <p>Rajz</p> <p>Technika</p> <p>Testnevelés</p>
2. osztály	<ul style="list-style-type: none"> - Táplálkozási szokások, ismeretek (Táplálékok formái, fajtái, mennyiségi elosztása napszakoknak megfelelően) - Teljesítmény és táplálkozás (Elhízás, élelmiszerek fajtái, mire van szükség a szervezetnek, szellemi és fizikai munka tápanyagszükséglete) - Helytelen táplálkozási szokások - Balesetmegelőzés - Testünk edzése 	<p>Környezetismeret</p> <p>Technika</p> <p>Testnevelés</p>
3. osztály	<ul style="list-style-type: none"> - Egészség, betegség (Akut és krónikus betegségek, tisztasági szokások, szűrővizsgálatok, védőoltások) - Helyes életmód, egészséges napirend (házimunka, tanulás, közösségi tevékenységek, aktív pihenés) - Sport, mozgás, edzés - Környezetünk védelme, természetvédelem - Balesetvédelem, elsősegélynyújtás 	<p>Környezetismeret</p> <p>Rajz</p> <p>Testnevelés</p>
4. osztály	<ul style="list-style-type: none"> - Barátság, érzelmek, társas kapcsolatok (A barátság fogalma, önismeret, személyiségismeret) - Egészség, immunrendszer, védőoltás - Betegség (Különböző szervek megbetegedései, szorongás és félelem) - Élvezeti szerek és károsító hatások - Elsősegélynyújtás, balesetmegelőzés - Testünk edzése 	<p>Környezetismeret</p> <p>Technika</p> <p>Rajz</p>
5. osztály	<ul style="list-style-type: none"> - Ápoltság, divat (Bőr-, haj-, körömtisztaság, korízlésnek megfelelő ruha, ápoltság és divat összefüggése) - Testünk higiéniája (Mirigyek működése, nemiség, a nemi szervek higiéniája) - A serdülőkor kozmetikája (Miteszerek, fagyúmirigyek működése, a pattanások kezelése, gyulladáások elkerülése) - Az egészséges otthon és iskola (Fényviszonyok, levegő tisztasága, hőmérséklet és páratartalom és zajhatások) - Mozgás-egészség - Kirándulás 	<p>Természetismeret</p> <p>Osztályfőnöki óra</p> <p>Testnevelés</p>

6. osztály	<ul style="list-style-type: none"> - Az élelmiszerek összetevői (Zsír, fehérje, szénhidrát, ásványi sók, vitaminok, nyomelemek) - Energiaszükséglet, energiabevitel (A túlsúly veszélyei, magas vérnyomás, alapenergia-szükséglet) - Konyhatechnikai eljárások (Nyersanyagok, élelmiszerek átalakítása, tartósítószeresek, tartósítási módok) - Tudatos egészségmegőrzés - Aerobic, torna, egészséges táplálkozás - A serdülőkor küszöbén (Testi változások, hormonrendszer, szaporítórendszer, lelki változások, konfliktusok megoldása) - Balesetmegelőzés - Szendélybetegségek 	<p>Egészségtan Természetismeret Technika Testnevelés</p>
7. osztály	<ul style="list-style-type: none"> - Egészség, betegség, orvoshoz fordulás (A beteg ember ápolása, ellátása, gyógyszerek, gyógyítási szokások, orvoshoz fordulás) - Allergia (Szervezetünk védekezése, az immunrendszer zavarai, az immunrendszer erősítése) - Szendélybetegségek (Alkohol és hatásai, dohányzás, a drog fajtái, fogyasztása, függőség kialakulása) - Balesetmegelőzés - A család jelentése, működése, feladatai (Nemi szerepek, Hol a helyem a családban?) - Hogyan látom barátaimat? Hogyan látnak ők engem? (Identitáskeresés, empátia, kommunikáció) - Lelki krízisek (Hogyan kezeljük problémáinkat?) 	<p>Osztályfőnöki óra Biológia óra Testnevelés Technika Rajz</p>
8. osztály	<ul style="list-style-type: none"> - Önismeret, önértékelés, önkritika (Ki vagyok én? Kire hasonlítok? Szituációs játékok) - Szeretet, őszinteség, barátság (A barátság és az önismeret kapcsolata, párválasztás) - Szerelem (Ábrázolása a képzőművészetben, a zenében, az irodalomban, a szerelem fejlődése, a nemi élet elkezdése, ezeknek veszélyei, a nemi élet higiénéje, egészségтана) - Családalapítás (Felkészülés a családalapításra, szociális és nemi érettség, gyermekvárás, terhességmegszakítás, fogamzás, szabályozás, a szeretet hiánya, durvaság, megbántás, becsapás) - Balesetmegelőzés 	<p>Osztályfőnöki óra Biológia óra Testnevelés Rajz Irodalom Ének-zene</p>

4.5.2 Az egészségnevelés területei tanórán kívül

- szakkörök, csoportos foglalkozások (biológia, egészségvédő, biokertész, elsősegélynyújtó, csecsemőgondozó stb.)
- sportrendezvények (mindennapos testedzés, tömegsport, versenysport, ISK stb.)
- természetjáró túrák
- osztálykirándulások
- akciók (takarítási, virágosítás, fásítás)
- táborok (életmód, tartásjavító, sport, úszó stb.)
- pályázatok (egészségnevelés, drog)
- vetélkedők, versenyek helyi, körzeti, megyei pl.:
  - tisztasági verseny
  - osztály zöldítése
  - elsősegélynyújtó
  - csecsemőgondozó
  - egészségvédelmi
- pályázatok
- kiállítások (rajz, plakát, felvilágosító anyag)
- előadások (védőnő, szakorvos, fogász, rendőrség, ANTSZ)

4.6 Módszerek az egészségnevelésben

- egészséges ételek készítése
- mindennapi sportolás
- gyógynövény gyűjtése
- gyógyteák készítése
- vizsgálódások, mérések (súly, magasság, alvásidő stb.)
- kísérletek
- tanulói kiselőadások
- növények ültetése, ápolása
- gombaismeret
- elsősegélynyújtás
- betegápolás
- projekt
- drámapedagógia

4.7 Összesített iskolai egészségnevelési program

4.7.1 Éves szinten, havi lebontásban (Minden év elején az adott évre átdolgozva)

Szeptember:

1. A tárgyi feltételek megteremtése az alapvető higiénias viszonyok szerint (törülköző, szappan, szemeteskuka, fertőtlenítő szerek, balesetvédelmi dobozok stb.)

Felelős: az iskola vezetősége

2. Termek, folyosók esztétikájának kialakítása a nyugodt munkavégzéshez

Felelős: nevelők

3. A tisztasági verseny beindítása a kiírt kritériumok szerint

Felelős: Diákönkormányzat vezetője és a mentálhigiénikus

4. A gyerekek személyi higiénijának az ellenőrzése az első hetektől kezdve; ha probléma merült fel a megfelelő szakszerv értesítése

Felelős: osztályfőnökök

Október

1. Kirándulások, őszi túrák indítása

Felelős: osztályfőnökök

2. A tanórai egészségfejlesztés beindítása, félévenként 4 óra

Felelős: osztályfőnökök, szaktanárok

November

1. Járványmegelőzési tanácsok előadások keretében (élősködők, vírusok, baktériumok, öltözködés)

Felelős: iskolaorvos, védőnő

2. Sporttevékenységek, tömegsport

Felelős: testnevelők

December

1. Drogprevenció, megemlékezés az AIDS világnapjáról (december 1.) előadások keretében

Felelős: mentálhigiénikus

2. Téli túrák, sportok

Felelős: osztályfőnökök, testnevelők

Január

1. Egészségnevelési kiállítás felvilágosító anyagokból, gyermekrajzokból, -munkákból

Felelős: rajztanár, mentálhigiénikus

2. Serdülőkori változások és személyi higiéné 7. és 8. osztály részére előadás formájában

Felelős: védőnő

Február

1. A szülői értekezleten a szülők figyelmének a felhívása az egészséges életmód fontosságára és a higiénikus környezet biztosítására

Felelős: osztályfőnökök

2. A tisztasági verseny féléves értékelése

Felelős: a pontozó tanárok

Március

1. Tavaszi túrák

Felelős: osztályfőnökök

2. Tavaszi nagytakarítás az iskolában és annak környékén (március 12.)

Felelős: környezetvédelmi felelős

Április

1. „Párkapcsolatok a serdülőkorban” címmel előadás a 8. osztályos tanulók számára

Felelős: iskolaorvos, védőnő

2. Megyei, kerületi versenyek, vetélkedők

Felelős: mentálhigiénikus

Május

1. Tömegsport rendezvény „Mozdulj!!!”

Felelős: testnevelők

4.8 Kapcsolatépítés, és együttműködés az egészségvédő szervezetekkel

4.8.1 Helyi, belső résztvevők

4.8.2 Külső kapcsolatok

A gyerekek illetve a társadalom egészségnevelését nem lehet csak „iskolai” szinten kezelni. A társadalom több területén is megjelenik:

- Állam: családsegítő szolgálat, gyermekvédelmi intézmények
- Egészségügy: szűrővizsgálatok, közösségi-oktatási programok
- Jog: gyermeki jogok, oktatási törvények, környezetvédelmi törvények,
- Közoktatás: a tananyag meghatározása, veszélyeztetett diákcsoportok
- Szociálpolitika: hátrányos helyzetűek, lemaradó rétegek, etnikumok
- Vallás: az egyházak közösségi mentálhigiénés aktivizálása

Ki kell építeni egy jól működő, egymással jól kommunikáló rendszert. Tudja a pedagógus, hogy az adott probléma esetén kihez fordulhat segítségért, milyen joga, kötelessége van. Jó kapcsolatot kell kialakítani a szakintézményekkel, segítő szervezetekkel.

Partner lista

Kapcsolat	Kapcsolattartó neve	Iskolai kapcsolat tartó neve	Cél, mit nyújt, mit ad
Önkormányzat Gyámügyi osztály	Gyámügyi osztály előadója	Gyermekvédelmi felelős	Hátrányos és veszélyeztetett gyermekek védelme
Öregek Napközi Otthon	Hadházi Ferencné	mentálhigiénikus	Közös pályázatok írása, megvalósítása
ÁNTSZ	Az intézet munkatársai	mentálhigiénikus	Előadások megszervezése, megtartása, személtető eszközök biztosítása
Iskolaorvos	Dr. Sárai Katalin	intézményvezető	A tanulók egészségügyi ellátása, szűrése
Iskolafogászat		intézményvezető	A tanulók fogászati ellátása, szűrése
Védőnői szolgálat	Védőnők	mentálhigiénikus	Előadások tartása, a tanulók szűrése
Egyház	Lelkész	intézményvezető	Szokások, hagyományok
A gyermekjóléti szolgálat pszichológusa	pszichológus	mentálhigiénikus	A tanulók lelki egészségének a biztosítása

4.9 Ellenőrzés, értékelés az egészségnevelés terén

(Minőségbiztosítás, minőségfejlesztés szempontjai szerint is megvalósítható.)

Az ellenőrzés bizalomra épüljön és az elért tudásszint megismerésére irányuljon.

Az értékelés során a nevelő:

- körültekintő
- lényegre irányuló
- tárgyilagos, egyértelmű legyen.

Az egészségnevelés eredményének mérése a konkrét helyi célok ellenőrzésével értékelésével lehet.

Az értékelés típusa:

- folyamatra vagy eredményre irányul
- kritérium orientált vagy norma orientált
- egyénre figyelés vagy csoportra figyelés
- folyamatos vagy kimeneti pontok (félév, évvége)
- tanulóra vagy tanárra irányul

Mérési módszerek:

- kérdőívek
- programok értékelése
- tanulói munkák
- kiállítási anyagok
- versenyek eredményei

4.10. Taneszközök

A biológia és az egészségtan tantárgyhoz kapcsolódó szemléltető eszközök felhasználása (csontváz, torzó, diák, vetítő, videofilmek, fóliák, folyamatábrák, feladatlapok stb.).

4.11 Továbbképzés

4.11.1 Belső (helyi)

4.11.2 Külső

Az Egészségügyi Szolgálat véleménye:

A felnövekvő generáció egészséges életmódra nevelése az egész társadalom érdeke, és egyben feladata is. Ebben jelentős szerepe van a családi nevelésen, az egészségügyi ellátáson túl az iskolai oktatásnak.

Ez az egészségnevelési program részletesen foglalkozik a célokkal, a megvalósítandó feladatokkal. Évfolyamokra lebontva, pontos útmutatást ad a különböző tantárgyak oktatása során beépíthető egészségnevelési témakörökről. Ezek kapcsán messzemenően figyelembe veszi a gyerekek életkorral változó érdeklődési körét. Elemzi a tanórán kívüli egészségnevelés lehetőségeit, módszereit. Kiemeli a családdal, és az egészségnevelő szervezetekkel való kapcsolattartás és együttműködés fontosságát.

Összességében egy jól szerkesztett, az egészségnevelés minden fontos kérdését felölelő, konkrét terveket, feladatokat felsorakoztató, - ezekhez felelősöket és időpontokat is rendelő – program.

Megvalósításával remélhetően sikerül előbbre lépni a gyermekek egészséges életmódra nevelésében.

Dr. Sárai Katalin sk.
gyermekorvos

4.12 Mindennapos testedzés programja

Az egészségnevelés, az egészséges életmód kialakítása szempontjából nagyon fontos, hogy tanulóink rendszeres testedzését biztosítsuk az iskolában.

A gyermekek természetes igénye a mozgás, ezért a mindennapos testedzés lehetősége ezt a spontán mozgásvágyat erősíti, illetve elégíti ki.

Iskolánk testnevelési- sportolási rendszere:

- testnevelés órák: - minden évfolyamon heti 3 óra / tanulócsoporthoz,
                                  - iskolaotthonos csoportokban heti 5 óra

- tömegsport foglalkozás: alsós évfolyamok heti 3 óra

- diáksporthoz tartozó foglalkozások: - atlétika   4 óra/hét

- egyesületi sport: -   - labdarúgás 4 óra/hét (Községi Sportegyesület)

- szabadidősport: - gyalogtúra, kirándulás (osztályprogram alapján)
                                  - szánkózás sísíelés (testnevelő szervezésében)
                                  - nyári táborok, vízi táborok, erdei iskolák sportprogramjai

A testnevelési órákat és a foglalkozásokat szakképzett testnevelők, tanítók és edzők tartják.

Az egészségügyi szakemberek által tartós- és mozgásszervi rendellenességgel kiszűrt tanulóink Miskolcon és helyileg vesznek részt gyógytestnevelésben.

A tárgyi feltételeink a szabadban tartandó foglalkozásokat tekintve jók, a benti foglalkozásokra szűkösek. A 9x18 m-es tornaterem és a művelődési ház terme nem elegendő a tanulócsoporthoz egyidejű sportfoglalkozásaira. Szorgalmazzuk egy községi- iskolai sportcsarnok építésének megvalósítását.

Célunk: Minél több gyermeket megnyerni a testmozgásra, kialakítani bennük az egészséges életmódra való törekvés igényét.

5. Környezeti nevelési program

5.1 Alapok

5.1.1 Törvényi háttér

Az Alkotmány környezetvédelemmel kapcsolatos paragrafusai:

8. § A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.

16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.

18. § A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

70. § A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

Környezet- és természetvédelmi jogszabályok

Környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól). A törvény célként az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak védelme és a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítását fogalmazza meg.

Legfontosabb alapelvei: a megelőzés, az elővigyázatosság, a leghatékonyabb megoldás, a helyreállítás, a felelősség, az együttműködés, a tájékozódás és a nyilvánosság. A törvény 54. § 1. cikkelye szerint „minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére”. A nevelés állami és önkormányzati feladat. Legfontosabb dokumentumaként a NAT-ot, a Nemzeti Környezetvédelmi Programot (illetve annak részeként a Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogramot) említi.

A Természetvédelmi törvény (1996. évi LIII. Törvény) kimondja, hogy a természeti értékeink védelme, a természetvédő szemlélet kialakítása elsődleges állami feladat. Kiemelt szerepet kell biztosítani a természet értékeinek megóvásában a civil szférának, az állampolgároknak, hiszen a nemzeti kincsnek minősülő természeti értékeink megőrzése az állampolgárok és önszerveződő csoportjaik aktív részvétele nélkül nem lehetséges.

Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. Törvény célja, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait. A

törvény kimondja, hogy az oktatás során állatkísérletek elvégzésére a diákokat nem lehet kötelezni.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (a Kormány 2031/1998. határozata) helyzetértékelése szerint: „A környezetvédelemben felmerülő problémák jelentős része vezethető vissza arra a tényre, hogy Magyarországon még nem megfelelő szintű a környezeti tudatosság foka. A lakosság ismeretei a környezetről, a környezetvédelemtől, annak megóvásáról hiányosak, és többnyire nem megfelelő színvonalúak.”. A társadalmi részvétel és tudatosság erősítésében kiemelkedő szerepe van a közoktatási, felsőoktatási és kulturális intézményekben folyó tevékenységnek.

A 2000. évi Hulladékgazdálkodásról szóló XLIII. Törvény 54. §-a kimondja, hogy a Kt. 54-55. §-ában foglaltak alapján a hulladékgazdálkodással kapcsolatos ismereteket oktatni kell, azok a Nemzeti Alaptanterv részét képezik. Ezeknek az ismereteknek az oktatásával és terjesztésével – az állami, önkormányzati intézmények és más szervezetek bevonásával, valamint közszolgálati hírközlő szervek igénybevételével – elő kell segíteni, hogy a társadalom környezeti kultúrája növekedjen.

Egészségügyi jogszabályok

A Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogram (1996) 9.5 pontja részletesen foglalkozik a környezet-egészségügy oktatásával, nevelésével. Az oktatás, nevelés és szakképzés környezet-egészségügyi feladatait két nagy területre osztja:

Környezet-egészségtani szakismeretekre és módszerekre azoknak a szakembereknek van szükségük, akiknek ez munkakörükkel közvetlenül összefügg. Számukra ezt a képzés során a képzési követelmények előírják.

A környezetegészség kultúrája ugyanakkor az életvitel részeként a hétköznapi tudás és szokásrendszer egyik fontos eleme, minden embert érintő kulturális tényező. E kultúra az emberek életviteli szokásaiban, életmódjukban, értékrendjükben tükröződik. Kialakulása a családi szocializációban kezdődik, később az intézményes nevelés, oktatás és az iskolarendszeren kívüli hatások együttesen formálják.

1998-ban, Koppenhágában a WHO Európai Regionális Bizottsága elfogadta az Európai Egészség 21. nyilatkozatot, amelynek célkitűzései többek között kimondják, hogy 2015-re a lakosságnak a társadalom minden rétegében egészségesebb életmódot kell kialakítani, és hogy a

régió lakosságának olyan biztonságosabb fizikai környezetben kell élnie, ahol az egészségre veszélyes szennyező anyagok nem haladhatják meg a nemzetközileg elfogadott határértékeket.

Az Egészségügyi Világszervezet számos idevonatkozó dokumentuma, az „Egészség 21” Regionális Stratégia szakmai háttérrel nyújt a hazai az „Egészség évtizedének Johan Béla Nemzeti Programja” 2002 kidolgozásához. Előzménye a Nemzeti Népegészségügyi Program (1066/2001 Kormányhatározat). A Program illeszkedik az EU népegészségügyi prioritásaihoz, és hazánk uniós csatlakozása további lendületet ad a sikeres végrehajtásnak

Közoktatási jogszabályok

A közoktatásról szóló 1995. évi LXXIX. Többször módosított törvény szerint a pedagógiai programok felülvizsgálatánál, az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell fordítani a gyermekek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésével kapcsolatos feladatokra, s a nevelés elsőrendű jelentőségű. A pedagógiai programok átalakításánál a személyiség és közösség fejlesztés megtervezésében kiemelt hangsúlyt kell fektetni a NAT kiemelt közös követelményeire, köztük a környezeti nevelésre.

A 41. § 6. pontja szerint az iskola „felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek, a tanuló érdekében intézkedést kezdeményez”.

Az iskolai munkát tartalmi alapjaiban szabályzó közös követelményei között találjuk a környezeti nevelést. „A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.”

A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. sz. kormányrendelet kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezeti nevelést. Elengedhetetlenül szükséges a NAT részeként a környezetvédelmi, természetvédelmi oktatás továbbfejlesztése.

1998-ban tizenhárom környezeti neveléssel foglalkozó társadalmi szervezet összefoglalta a környezeti nevelés eddig elért eredményeit és a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia c. kiadványban megfogalmazta a közeljövő fontosabb feladatait. 2003-ban megjelent a kibővített, átdolgozott kiadás.

5.1.2 Helyzetkép

5.1.2.1 A település természetföldrajzi környezete

Onga község Borsod–Abaúj–Zemplén megyében, Miskolctól 10 km-re , északkeleti irányban található a 37-es főközlekedési út 2. km szelvényétől balra.

A Bükk és a Zempléni hegység, illetve a Sajó és a Hernád folyók közé ékelődik. Domborzatilag a Nagyalföld folytatásához tartozó síksági terület része.

Az évi középhőmérséklet 9-10 °C. A napfényes napok száma megközelíti az Alföldét, de a hőmérsékleti ingadozás itt kisebb, mint az ottani részeken. A napsütéses napok száma 75-80 nap. Az átlagos évi csapadék 500-550 milliméter. Viszonylag gyakori a ködös és szeles napok száma.

Onga egy része sík terület, tengerszint feletti magassága átlag 110 méter körüli. A falu dombos részei meghaladják a 120 méteres abszolút magasságot. (A víztorony dombja 124,5, a halmok 132,6, és a Turul pedig 170 méter magas.) A település nagy része vizenyős, mocsaras terület volt. A falut körülölelik a különböző időkben megnyitott bányatavak, melyek közül a legismertebb az a tíz tó, mely a község keleti határánál található.

A települést a Hernád folyó Ócsanálós mellett érinti. Ongát a Miskolc – Hidasnémeti vasútvonal és a Bársonyos patak szeli ketté.

Az ongai bekötő út mentén, a községtől nyugati irányban találhatóak a halmok. A két ovális kúp egymástól kb. 100 méterre található, 8-10 méter magasak, közepükön egy-egy szabálytalan alakú pár méteres bemélyedéssel. Eredetüket tekintve a kunhalmok közé sorolhatóak, országos védettségűek. A halmokon megmaradt löszpusztarét életközösség a jégkor végi és utáni hideg löszpusztákból származtatható. A védett növények és állatok megfigyelésének lehetőségével fontos környezeti nevelési pontot ad az iskolának. Legjellegzetesebb védett növényei: az árvalányhaj és a leánykökörcsin.

A környezeti nevelés szempontjából a Miskolci Vadaspark, a Bükki Nemzeti Park (20 km), és az Aggteleki Nemzeti Park (75 km) közelsége ad tervezhető terepi, gyakorlati lehetőségeket.

5.2 Alapelvek, célok

5.2.1 Alapelvek, jövőkép, hosszú távú célok

Az ember környezetéhez hozzá tartozik mind a természetes, mind az épített és a társadalmi környezet. Ezért a környezeti nevelés olyan személyiségformálást jelent, melynek során az ember felismeri a természeti, társadalmi, gazdasági jelenségek kölcsönös voltát, helyét és szerepét e környezeti rendszerben. Kialakítja az emberekben azokat az új környezettel kapcsolatos magatartási és életviteli mintákat, melynek során a társadalom környezetért felelős személyiségeivé válnak. Ennek céljából fontos biztosítani mindenki számára azt a lehetőséget, hogy elsajátíthassa a környezet megvédéséhez szükséges tudást, készséget, értékrendszert, pozitív érzelmi hozzáállást, elkötelezettséget.

A környezetben minden mindennel összefügg, ezért szerencsés, hogy a környezeti nevelés rendszer-szemléletű, holisztikus látásmódú, lehetővé teszi az egésztől a részek felé való megismerést, több tudományterület összekapcsolását. A környezeti nevelés élethosszig tartó folyamat, nemcsak az iskolában folyik, hanem az élet más színterein is (család, óvoda, más intézményes és intézményen kívüli terület).

A környezeti problémák igazából soha nem helyi jellegűek, mindig tágabb környezetre hatnak, mégis érzelmileg fontos, hogy a környezeti nevelés helyi problémákra, a helyi természeti-társadalmi jellemzők megismerésére támaszkodjon, miközben megláttatja ezek globális összefüggéseit. Az aktuális problémák szemléletformáló hatásán keresztül eljut a gyermekekben a jövő iránti erkölcsi felelősség kialakításáig.

Cél olyan emberek nevelése, akik a természetes és a társadalmi környezet szépségeire nyitottak, ezeket tudják értékelni, majd a természettel harmonikusan tudnak együtt élni, életvitelüket harmonikusan tudják vezetni, ezért a nevelésnek a valóságos életben kell gyökereznie.

A problémák egyedül nem megoldhatók, ezért a környezeti nevelés fontos célja az együttműködésre nevelés, az egymásra odafigyelés, az egymás iránti szeretet kialakítása, a társadalomba való beilleszkedés képességének kifejlesztése.

A jövő problémái sok esetben még előreláthatatlanok, ezért fontos feladata a környezeti nevelésnek a kreativitás, az önálló ismeretszerzés és kritikus, problémamegoldó gondolkodás képességének kialakítása, fejlesztése.

5.2.2 Konkrét célok és feladatok

A gyermekekben hajlandóságot ébreszteni az aktív részvételre, kialakítani a tenni akarást a problémák megoldására, kifejleszteni az eredményes konfliktuskezelés cselekvő képességét, aktivitást és jó együttműködést.

Érzékenyvé tenni a gyerekeket a harmonikus környezet szépségének befogadására, élvezetére.

Segíteni a környezeti folyamatok, összefüggések megértését, a környezettudatos életvitel kialakítását, lehetővé tenni a természet teljességének, osztatlan egységének megérezését, az ehhez kötődő pozitív emóciók megélését, a környezetérzékenység javulását.

Megvalósítani a helyes döntések meghozatalához szükséges ismeretek átadását, a magatartások, viszonyulások, értékrend, pozitív jövőkép és környezeti etika kialakulásához nélkülözhetetlen élmény-helyzetek biztosítását.

Lehetővé tenni a problémák, jelenségek sokoldalú megközelítésének, látásmódjának kialakítását.

Felkészíteni a gyerekeket, hogy ha lehetőségük van választani, dönteni akkor a környezetkímélő termékeket, technológiákat részesítsék előnyben.

Kialakítani a gyerekekben a károsodásokat megelőző gondolkodás, megismertetni a gyerekekkel a takarékos és mértékletes életvitel lehetőségeit.

A környezeti nevelés beépítése a természettudományokon kívüli tantárgyakba (technika-életvitel, történelem, művészeti tárgyak), ez lehetővé teszi, hogy az összetett és bonyolult környezeti jelenségeket, folyamatokat könnyebben megértsük több tudomány eredményeinek felhasználásával, a sokoldalú megközelítéssel.

A valóságos természeti és humán környezet megtapasztalását biztosító programok: erdei iskola, témanap, jeles napok megünneplése, terepi foglalkozások a természetismeret, biológia, egészségnevelés, kémia, földrajz és környezetünk tantárgy keretében.

Konkrét természetvédelmi és környezetvédelmi oktatás a felsőbb évfolyamokon a természetismeret tantárgyak anyagaiban.

Ökológiai szemlélet tükröződése a természetes életközösségek sokféleségének megfigyelésével, a környezetben bekövetkező változások nyomon követésével, az élőhelyek megóvásával, megfelelő irányítással történő természetvédelmi tevékenységgel.

A gyermekek környezetóvó, javító tevékenységének szervezésekor bekapcsolódás különböző természetvédelmi szervezetek (pl. B.-A.-Z. Megyei Környezeti Nevelők Egyesülete, Miskolci Öko-Kör, Humusz, Bükk Nemzeti Park Igazgatósága, Északerdő Rt.) és az önkormányzat községépítő és tavak fásítási munkájába.

5.3 Tanulásszervezési és tartalmi keretek

Tanórai keretek

A tanórai tartalom a tanulók számára a kötelezően elsajátítandó tartalmat jelenti. Ennek szervezési formája lehet

hagyományos, mely alatt a 45 perces tanórákat értjük, illetve

nem hagyományos tanóra, ami lényegében a komplex (kereszttantervi, tantárgyközi) foglalkozásokat öleli fel, s mint ilyen kiemelkedő jelentőségű a környezeti nevelés szempontjából (pl. projektmódszer, erdei iskola, témanap-témahét, terepgyakorlat stb.)

Ezek olyan tanulásszervezési formák, amelyeknek éppen az az egyik meghatározó jellege, hogy nem tanórakeretben történnek.

Hagyományos tanórai foglalkozások

A nemzeti alaptanterv és a kerettanterv lehetőségeit kihasználva – a tantárgyi programokból kiindulva – meg kell határozni a környezeti nevelési tananyagot. Minden tantárgyba próbáljuk beépíteni a környezeti nevelés célkitűzéseit. A helyi tanterv megírásakor is törekedtünk rá, hogy az egyes tantárgyak célkitűzéseinél jelenjenek meg a környezeti nevelési célok is.

A tanórán a tananyagon kívül még sok apróság is nevel a környezet megóvására, környezetbarát életmódra.

5.3.1 A környezeti nevelés lehetőségei az általános iskola alsó tagozatán

Környezetismeret

1. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Az időjárás elemeinek (napsugárzás, hőmérséklet, szél, felhőzet, csapadék) megfigyelése. A víz megjelenési formái a természetben.	Az időjárás elemeinek és változásának megfigyelése, rajzos rögzítése. A megfigyelés során a víz megjelenési formáinak felismerése. Időjárási naptár készítése. Szimbolikus jelek (nap, felhő, eső, stb.) használata. A különböző csapadéktípusok vizsgálata.
Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások.	Részvétel a helyben hagyományos ünneplésben. Pl. Madarak és fák napja, a Föld napja.

	Egy fa, bokor örökbefogadása.
A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények, állatok megfigyelése. Elemi ismeretek a növénygondozásról.	Érzékszervi tapasztalatszerzés a tanító irányításával. A sokféleség bemutatása. Növények gondozása az osztályban, iskolakertben (öntözés, tápoldatkészítés, ültetés, magvetés). Az iskolaudvar növényzetének vizsgálata. Séta az iskola közelében lévő kertbe, parkba. Madarak megfigyelése. Kedvenc házi vagy hobbiállatok bevitele az osztályba (aranyhörcsög, macska, kutya). Növények gondozása az osztályban, iskolakertben. Búzavetés Luca napkor. Aranyfa (tévesen aranyesőnek is nevezik), barka hajtatása februárban. Virágos növények magjainak elvetése, palántanevelés Anyák napjára.

2. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Érzékszerveink szerepe a környezet megismerésében. A környezetben előforduló anyagok érzékelhető tulajdonságai. Mérhető és nem mérhető tulajdonságok.	A tulajdonságok (alak, szín, felület, alaktartás, összenyomhatóság, illat, íz, hang stb.) megtapasztalása. Kitaláló játékok: letakart tárgyak felismerése tapintás alapján; élelmiszerek felismerése ízlelés alapján; hangszerek hangjának felismerése, különböző zörejeknek az azonosítása a zajkeltő tárggyal.
Az anyagok csoportosítása. Az anyagok tulajdonsága és felhasználhatóságuk közötti kapcsolat.	Kapcsolat keresése tulajdonság és funkció között. Az anyagok azon tulajdonságainak észrevétele, amelyek miatt a környezetet szennyezhetik, veszélyeztethetik.

	<p>Azonos funkciójú, de különböző anyagú tárgyak összehasonlítása: pl. fakanál, leveses kanál, műanyagkanál, vagy üvegpohár, műanyag pohár. Képgyűjtemények készítése: fából készül, fémből készül stb. Egy pohár vízbe olaj öntése: az olaj a víz felületét borítja be. Az autók kipufogó gáza és a tiszta levegő összehasonlítása: levegőkonzervek készítése.</p>
<p>A termesztett növények megfigyelése. Növényi táplálékaink. Gyümölcsök, zöldségek szerepe az egészséges táplálkozásban.</p>	<p>Tapasztalatszerzés előzetes megfigyelési szempontsor alapján.</p> <p>Vizsgálódás kertben, gyümölcsösben, veteményesben. Séta a piacon. Zöldségfélék, gyümölcsök gyűjtése, vásárlása, tisztítása, saláták készítése.</p>
<p>A vadon élő és a tenyésztett, kedvtelésből tartott állatok élete közötti különbség. Az állatok viselkedésének megfigyelése, összehasonlítása.</p>	<p>Az élőlények változásának megfigyelése az időben (növekedés, fejlődés, pusztulás). Az idő és az életmód kapcsolatának észrevétele (téli álm, költöző madarak). A megfigyelt jelenségek okainak keresése, annak észrevétele, hogy egy adott ok megléte befolyásolja a jelenség létrejöttét (életfeltételek).</p> <p>Aranyhórcsóg, tengerimalac, akvárium halak, kutya, házityúk stb. viselkedésének megfigyelése. Gondozás, az ember felelőssége az állatok életében. Képek sorba rendezése, a növények, állatok fejlődése időrendjében. Virágpalánták nevelése különböző helyzetekben: fény, víz megvonásának következményei.</p>
<p>Életműködésünk főbb jellemzői. A környezet szervezetünkre gyakorolt leggyakoribb ártalmas hatásai (pl. napsugárzás, hő, zaj,</p>	<p>A 8-9 éves gyerek helyes napirendjének kialakítása.</p> <p>Képek, szavak sorba rendezése. Szituációs</p>

szennyezett levegő, víz, talaj, erős fény, a képernyő hatása, vérszívó élősködők).	játékok, bábozás. Az iskolai életrend tudatos alakítása: tanulás, levegőzés, mozgás, pihenés, étkezés ideje. A gyerekek korábbi élményeinek meghallgatása, elkerülési lehetőségek.
A település és környéke felszínének jellemző formái, vizei.	Természeti értékeink szépségének felfedeztetése. Séta vagy kirándulás. A tapasztalatok rajzos rögzítése. Képgyűjtemények (fényképek) készítése.

3. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Ismerkedés a közvetlen tapasztalással nem megszerezhető ismeretek forrásaival (gyermekenciklopédiák, egyszerű képes határozók, térképek, álló és mozgóképek).	Tévéműsorok, reklámok és az azokban esetleg előforduló helyes és téves tájékoztatások megfigyelése, elemzése. Tévéműsorban a természetfilmek megjelölése. Mit nézzenek a gyerekek a televízióban? Könyvtári órák. Előzetes feladatok „búvárkodásra” enciklopédiákból, határozókból.
A növények életéhez nélkülözhetetlen környezeti feltételek vizsgálata. A környezet változásainak (pl.: fény, talaj időjárás, szennyező anyagok) hatása a növények életére.	Egyszerű kísérletek az életfeltételek bizonyítására. Palánták nevelése különböző feltételek között: fény, víz, talaj megvonása, talaj szennyezése. Hasonló helyzetek megfigyelése a kertekben, parkokban. Mi történik az „örökbefogadott” fával?
Helyes viselkedésünk a természetben.	Az ember szerepe a környezetében élő más élőlények életfeltételeinek alakításában. Tetteink következményeinek kutatása. Szituációs játékok. Irodalmi szemelvények. Séta kirándulás alkalmával a helyes viselkedés tudatos alkalmazása: madárles, hangok a természetben („hangtérkép” játék), szeméttérkép.
Életünk nélkülözhetetlen környezeti feltételeinek vizsgálata. A környezet változásainak hatása életünkre.	Megfigyelések, mérések. Saját tapasztalatok megbeszélése, összehasonlítás a társakéval. Naplókészítés, gyűjteménykészítés: jó és rossz a környezetünkben. Például rossz: a nagy autóforgalom okozta zaj és bűz. Jó: fákat ültettek az utcánkban.

4. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
<p>Az otthon tisztasága, szennyező forrásai. Környezetünk tisztasága, szennyezettsége. A lakóhely levegőjének, vizeinek tisztasága, szennyezettsége. Szennyezőforrások a környezetben, a szennyezés hatása az élőlényekre, az emberre. A megelőzés, a védekezés lehetőségei.</p>	<p>Folyamatos megfigyelések egyszerű vizsgálatok, kísérletek a levegő, a víz a talaj tisztaságáról. Környezetünkben vett vízminták egyszerű vizsgálata. Egyszerű eljárás a víz tisztítására, szűrésére. A lakóhely levegőtisztaságának megfigyelése. Levegő-, víz-, talajvizsgálat érzékszervekkel és egyszerű vizsgáló eszközökkel (nagyító, szűrőpapír).</p> <p>A lakóhely feltérképezése, a tiszta és szennyezett területek észrevétele, rögzítése. Ugyanarra a területre többszöri visszatérés, a változások rögzítése. Vízminta vétele, egyszerű vizsgálata (áttetsző-e, zavaros-e, szagtalan vagy bűzös?). Van-e benne élőlény? Talajminta különböző helyekről: pl. erdő, veteményes, utca, játszótér: szín, morzsalékosság, vízfelvevő képesség, vannak-e talajlakó állatok?</p>
<p>Különválogató hulladékgyűjtés.</p>	<p>Jelentőségének felismerése és szükségességének belátása.</p> <p>Elhasznált elemek, papír, komposztálható hulladék elkülönített gyűjtése az osztályban.</p>
<p>A környezet szennyeződése miatt kialakuló veszélyhelyzetek felismerése, az önvédelem lehetőségeinek megismerése.</p>	<p>Kapcsolat keresése az egyes anyagok tulajdonságai és a környezetszennyezés között. Jelenlegi viselkedésünk, szokásaink és azok jövőbeli környezeti hatásai közötti egyszerű összefüggések felismerése.</p> <p>Ötletroham: hogyan védekezhetünk a szennyeződés ellen? Szennyezés nélküli város tervezése. Dramatikus játékok.</p>
<p>Az ember hatása az élőhelyekre. A</p>	<p>Annak észrevétele, hogy jelen cselekedeteink</p>

<p>természet védelmének fontossága, védett helyi természeti értékek.</p>	<p>befolyásolják a jövőt. Kapcsolat keresése az ember tevékenysége és a természet veszélyeztetettsége között.</p> <p>Képek, cikkek gyűjtése a természetvédelemről. A helyi természetvédelmi terület vagy természetközeli hely felkeresése, megismerése. A helyileg védett növény- és állatfajok nevének ismerete.</p>
<p>Helyes és helytelen szokásaink. Az egészséget károsító szokások (dohányzás, alkoholfogyasztás, kábítószeresítés) kialakulása, veszélye, felkészülés az elutasításukra. A reklámok hatása életmódunkra.</p>	<p>Dramatikus játékok helyes és helytelen szokásainkról. Reklámok elemzése az elérni kívánt hatás és a valóság között.</p>

Rajz és vizuális kultúra

1. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Kifejezés, képzőművészet	Rácsodálkozás a természet szép látványára. Élmények, személyes hangú kifejezése rajzokban, festményekben, szobrokban (pl. állatokhoz, növényekhez kötődő témák). Virágok, csigházak, tollak, termések gyűjtése, rendezgetése. Lenyomatok készítése. Nyomatok.
Tárgy- és környezetkultúra	Díszítés. A környezet szépítése. Harmonikus környezet kialakítása az osztályban: képek, függönyök, növények. Az esztétikum fenntartása.

2. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Vizuális kommunikáció	Élőlények ábrázolása közvetlen szemlélet és emlékezet alapján. Változások tudatosan megfigyelt vizuális jellemzőinek megjelenítése (pl.: évszakok, időjárás). Képeskönyv készítése: a négy évszak.
Tárgy és környezetkultúra	Tárgyak csoportosítása. Használat és jelentés. A tárgyak üzenetének megfejtése. Régi használati tárgyak bemutatása, pl.: mángorlófa, csigacsináló. Mire használhatták?
Technikák	Konstruálás talált tárgyakkól (pl. termések, textilek, nemezelés gyapjúból). Bábok zöldségekből: krumplimalac, káposztatündér, szemétszörnyek készítése.

3. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Vizuális kommunikáció	A közvetlen természeti és mesterséges környezet szemlélése, jellegének leírása. Séták, kirándulások alkalmával a jellemző színek, formák megfigyelése, később ennek felelevenítése (pl. meredek domboldal, alacsony házak, karsú templomtorony, fehérre meszelt kerítések...).

4. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Vizuális kommunikáció	Tapasztalati úton megismert folyamatok jellegzetes állapotainak ábrázolása (pl. egy növény élete). Folyamatábrák: virágot ültettem... Elolvadt a hóember... „Házimozi” – játék.
Tárgy és környezetkultúra	Az épített környezet elemzése a rendeltetés és forma legegyszerűbb összefüggéseinek vizsgálatával. Város, falu konstruálása. A jellemző formák megkeresése. Játsszótér tervezése, makettkészítés.

Technika és életvitel

1. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
A természetes és mesterséges környezet anyagai. A lakás, az iskola, a játszótér tárgyai és anyagaik. A természetes anyagok. Az anyagokhoz kötődő mesterségek	Ismerkedés az anyagokkal, pl.: agyag, homok, fa, termések, levelek, szalma, nád. Az anyagok tulajdonságainak vizsgálata érzékszervekkel. Összefüggések felismerése érzékszervi tapasztalással az anyagok tulajdonságai és a belőlük készíthető tárgyak között az anyagok alakítása során. Agyagozás: madárcák, teknősök, csigák. Homokvár építése. Termésbábok készítése.
A gyalogos közlekedés szabályai. A biztonságos tömegközlekedés.	A közlekedés környezetszennyezése: lég- és zajszennyezés. Környezetbarát közlekedési formák, energiatakarékos járművek.

2. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Védekezés a környezet kellemetlen hatásai ellen. A természetes és mesterséges környezet. A lakóhely és lakótér. Az ember természetátalakító munkája.	Az ember és környezete. Az évszakok és az időjárási elemek megismerése. A környezet káros hatásainak felismerése és a védekezés módjainak felsorolása. A természetes és az ember alkotta környezet megkülönböztetése, jellemzőik elmondása. Makettkészítés: ház hajtogatása. Berendezés. Öltöztetőbaba készítése
Az anyagok feldolgozása. Takarékos anyagfelhasználás.	Tárgyak készítése hagyományos kézműves technológiával (pl.: vesszőből, faágakból, háncsból, kukoricaszárból). Játékkészítés: zúgattyú, gúzs stb. Videofilmek a hagyományos mesterségekről. A maradék anyagok tárolásának megszervezése.

3. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Élővilág és tárgyi környezet. A biológiai élőhelyek hasznosítható anyagai. A hasznosítható élettelen anyagok.	A környezet tárgyainak anyagai és eredetének megismerése. Gyűjtőutak: kukoricacsuhé, fűzfa-vessző, tobozok, gyűjteménykészítés, rendezés. Videofilmek.
Háztartástan, életvitel Háztartási eszközök és biztonságos használatuk. Lakóhelyi szolgáltatások.	A háztartást megkönnyítő eszközök megismerése és használatuk gyakorlása. Helyes idő-, anyag- és pénzbeosztás. A háztartásban előforduló különböző energiafogyasztó berendezések megismerése, energiafogyasztásuk összehasonlítása. Otthoni számlák ellenőrzése. Környezetbarát fogyasztási szokások, hulladékkezelés, víztakarékosság.

4. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Épített környezet, korszerű építmények: épületek, utak, alagutak, hidak, felüljárók, toronyházak, tornyok. A nagyvárosi élet.	A városi és falusi élet összehasonlítása és vélemény megfogalmazása. A nagyvárosi élet előnyeinek és hátrányainak megbeszélése. Képgyűjtemények készítése. Szituációs játékok.
Az anyagok átalakítása. Az alapanyag, a résztermék, a félkész termék, a termék, a hulladék és a melléktermék fogalma.	Az alapanyagok célszerű kiválasztása és a legkevesebb hulladékra törekvés a munkafolyamatokban. Mesterségek és termékeik. Hogyan készül? Egy-egy termék elkészítésének folyamata.
Az emberi alkotással létrehozott terek esztétikai követelményei. Működőképesség és esztétikum.	Egyszerű makettek készítése. Hidak, viaduktok, toronyházak, alagutak. A lakóhely legszebb épületei.
A modern közlekedés eszközei. Szárazföldi, vízi, légi közlekedés. Helyi és távolsági közlekedés.	Közlekedés tömegközlekedési eszközökkel. A kerékpáros közlekedés gyakorlása, táblák, lámpák, útburkolati jelek megismerése. Különböző közlekedési módok környezetszennyezési problémái. Környezetbarát szállítási módok.

Magyar nyelv és irodalom

1–4. osztály

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Irodalom, szövegértés A mindennapi életből, a természeti környezetből vett témán alapuló rövid szépirodalmi művek, versek, prózai alkotások, ismeretterjesztő művek.	1.o.: Kapcsolat keresése az olvasott szöveg és a tanuló saját élményei, tapasztalatai között. 2.o.: A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. 3.o.: A szereplők cselekedeteinek, érzelmeinek, tulajdonságainak megfigyelése. Kérdések és válaszok megfogalmazása. 4.o.: Érzelmek, emberi kapcsolatok, fölismerése, értékelése a művekben. Több szempont figyelembevétele a szereplők viselkedésének megfigyelésében. Pl.: Zelk Zoltán: Párbeszéd Nemes Nagy Ágnes: Madarak Móra Ferenc: A másik macska Kányádi Sándor: A születés öröme Fekete István: Tüskevár

Testnevelés

1–2. évfolyam

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Szabadidős sporttevékenységek	Séták, szánkózás, hócsata, hóemberépítés. Ügyességet fejlesztő közlekedési eszközök. A mozgás örömeinek átélése, a szabad levegőn való tartózkodás fontossága. Az időjárás elemeinek közvetlen megtapasztalása.

3. évfolyam

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Szabadidős sporttevékenységek	Gyalogos, kerékpáros túrák, hócsata, korcsolyázás, szánkózás. A természeti környezet sajátosságai a túrák során. Helyes viselkedés a természetben. Természeti értékeink megismerése.

4. évfolyam

Témakörök, tartalmak	Tevékenységek
Szabadidős sporttevékenységek	Számháború, járőrversenyek (a lehetőségek figyelembevételével). Helyes viselkedés a természetben. A zaj is szennyezi a természetet! Tájékozódás a terepen.

Ének-zene

1. évfolyam

Témakörök	Tartalmak
Ünnepkörök dalai (mikulás, lucázás, karácsony, márc. 15., Anyák napja). Művészeti értékű komponált gyermekdalok (pl. gyermek és környezete: természeti és emberi környezet témákban).	Dalos játékok előadása. Éneklés szöveggel emlékezetből. Helyes testtartás, levegővétel alkalmazása.
Tárgyi, környezeti zajok, zörejek.	

2. évfolyam

Témakörök	Tartalmak
Újabb népi mondókák. Népi gyermekjátékdalok, népszokások.	Időjárásra, időjárás-változásra, évszakokra, természetre utaló mondókák.

3. évfolyam

Témakörök	Tartalmak
Szerepjátszó gyermekjátékok. Magyar népdalok, népszokások dalanyagának bővítése. Európai gyermekdalok. Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Ünnepkörök dalai (regölés, tavaszi népszokások).	

4. évfolyam

Témakörök	Tartalmak
Jeles napok, ünnepkörök dalai.	

5.3.2 A környezeti nevelés tartalma az általános iskola felső tagozatán

		Tananyagrészek, tartalmak
Magyar nyelv és irodalom	Célok: megérteni, írni, gondolkodni tanít ezzel valamennyi tantárgy tanulását segíti.	Általános személyiségfejlesztés.
5. évfolyam	Tájleírás készítése valóságos vagy elképzelt tárgyról, lakókörnyezetünkről. Petőfi Sándor: Az Alföld Tájékozódás a dokumentumtípusok között: szépirodalom és ismeretközlő könyvek, segédkönyvek (szótárak, lexikonok).	Környezet leírása, közlése és a környezeti leírás befogadása. A családdal, iskolával, lakóhellyel kapcsolatos érzések leírása. Verselemzés, mesék feldolgozása dráma-pedagógiai módszerekkel. Regényelemzés, filmvetítés.
6. évfolyam	Gyűjtőmunka csoportosan vagy egyénileg. A talált adatok célszerű gondos elrendezése, vázlatban jegyzetben.	Környezet ábrázolása, leírása. Példakép megfogalmazása, ballada feldolgozások drámapedagógiai módszerekkel.
7. évfolyam	A mindennapi élet kérdéseinek megválaszolásához ismeretanyagok keresése a könyvtár nyomtatott és elektronikus információhordozóinak felhasználásával.	Modern informatika és adatbáziskezelés a környezeti nevelésben. Saját vélemény megfogalmazása. Versek összehasonlító elemzése.
8. évfolyam	Tapasztalatszerzés a mindennapi élet hivatalos iratainak megfogalmazásában.	Állampolgári nevelés a környezeti nevelésben. Erkölcsei ítéletalkotás, véleményalkotás. Verselemzések.

Idegen nyelv	Témakör: természeti környezetünk: a természet megóvása, Földünk nevezetes tájai, veszélyeztetett növények és állatok. Ház, lakás. Mindennapi életünk. Vásárlás, étkezés. Időjárás, egészség, betegség.	Globális nevelés, biodiverzitási probléma, fenntarthatóság. Képleírás, párbeszéd, fogalmazás, beszélgetés, vita, monológikus beszéd; Természetes anyagok felhasználása tantermek dekorálásakor. Újságcikkek, fordítások, képek gyűjtése, tabló készítése; Projekt készítése Budapest középületeiről, látványosságairól. Természeti környezetben megtartott óra. Célzott megfigyelések az élőlényekről, beszélgetés. Video, kiselőadás, szituációs párbeszéd.
Matematika	Cél: a tanulókat körülvevő konkrét környezet mennyiségi és térbeli viszonyainak megismertetése; adatok gyűjtése környezetünkből; matematika a természettudományokban. A környezeti nevelést leginkább a szöveges feladatoknál végezhetünk. Az összefüggések, grafikonok, függvények leolvasása eligazíthatja a tanulókat a környezetterhelésről szóló újságcikkek, tévériportok helyesebb megértésében.	Statisztikák készítése, értelmezése. Táblázat-, grafikonkészítés. Átlagszámítások. Mérések teremben, udvaron. Számítások környezet-szépítéssel, védelemmel kapcsolatban: pl. Mennyibe kerülne az iskola udvarának füvesítése? Hány tanuló tartózkodhat a teremben, ha fejenként 3 köbméter levegőre van szükség, százalékos összetétel számítása stb. A matematikaoktatásba beépíthető sok környezeti nevelést szolgáló példa, amely a valóságból indul ki, absztrakt gondolkodással, számításokkal folytatódik, végül az eredmények és a tapasztalatok összevetésével fejeződik be.
Informatika	Cél: tantárgyi multimédia	Hatékony informatikai és

	oktatóprogramok kezelése. Táblázatok kezelése, katalógusokban való eligazodás.	kommunikációs technológia elősegítése
5. évfolyam (szakkör formában)	A grafikai programok oktatásánál a természet elemeinek reprodukálása, szerkezetük, sokféleségüknek érzékelése. Könyvtári búvárkodás e témákban.	Ember- és környezetkímélő munkakörnyezet kialakítása, megóvása. A káros hatások ellensúlyozásának ismertetése (alacsony sugárzású monitor, helyes testtartás stb.). Az informatika oktatás során keletkező szennyező hulladékok szelektív gyűjtésére (tonerek, patronok) való figyelemfelhívás.
6. évfolyam	Animáció készítése: Évszakok, Egy virág „élete”. Elektronikus levelezés, Ergonómiai elvek és megoldások megismerése; Munkaeszközök optimális működésének megismerése, kíméletes géphasználat; Könyvtári búvárkodás e témákban.	Tudatosítjuk, hogy az e-mail nemcsak gyors, de papírt sem fogyaszt, így papírt, fát, környezetet kímél. Szállítási feladatok sincsenek, így üzemanyag takarékos közlési mód is.
7. évfolyam	A hardverismeretnél ismételten kitérünk az ergonómiai elvekre, a hitech alkatrészek környezet- és egészségkímélő hatására.	Tudatosodják a tanulóknál, hogy természetes emberi törekvés az egészség és környezet egyre színvonalasabb megkímélése, ennek érdekében újabb, káros hatásoktól egyre mentesebb termékek megjelenése az informatikai piacon is.

<p>8. évfolyam</p>	<p>Táblázatok összeállítása környezeti katasztrófákról, környezetbarát anyagokról és eseményekről.</p> <p>A gyűjtőmunka anyagának feldolgozása szövegszerkesztéssel, kiegészítése saját rajzzal, beszkenelt, letöltött képpel.</p> <p>Mozgófilm és prezentáció készítése aktuális környezetvédelmi témában (védett állatok stb.) problémák, lehetséges megoldások.</p> <p>Programnyelveknél a természet mintáinak, adatainak feldolgozása; pl.: Koch görbék felhasználása jégkristály szerkezetének reprodukálásához. Virág, fa szerkezetének megrajzolása, növekedésének érzékeltetése a programírással.</p> <p>Adatbázis létrehozása: hazai védett madárfajok – szűrés, lekérdezés.</p>	<p>A gyűjtés, feldolgozás, programok készítése során olyan szintű ismeretekhez, élményekhez jutnak a gyerekek, melyek hatására várhatóan meg is óvják környezetüket, kiállnak a környezetkárosító cselekedetek, tervek ellen.</p>
--------------------	---	---

<p>Történelem és állampolgári ismeretek, hon- és népismeret</p>	<p>Célok: a tantárgy alapot ad a demokratikus közéletben való tudatos részvételhez.</p> <p>Annak megismerése, hogy a földrajzi környezet hogyan hat egy ország, térség fejlődésére.</p> <p>A múlt eredményeinek és hibáinak megismerése révén a természetes és az épített környezetért való felelős magatartás kialakítására.</p>	<p>Állampolgári neveléssel való kapcsolat: a fenntarthatóság pedagógiai gyakorlatához való hozzájárulás.</p> <p>Tevékenység: a múlt egyes elemeinek, tevékenységének megismerése és rekonstruálása mellett jövőtervezés, makettek, rajzok, fogalmazások, esetenként számítógépes animálás révén.</p>
<p>5. évfolyam</p>	<p>Vadászat, halászat, gyűjtögetés, természeti népek napjainkban</p> <p>Földművelés, állattenyésztés, termelés, természetimádás</p> <p>Öntözéses földművelés</p> <p>Természet és gazdaság görög és a római világban</p> <p>Finnugor nomád pásztorkodás</p>	<p>Néprajzi Múzeum.</p> <p>Videofilmek közös megtekintése feladatlapok kitöltésével.</p> <p>Szituációs játékok – „jön a kardfogú tigris”.</p> <p>Múzeum, kiállítás és kézműves foglalkozás: agyaggal, szalmával, rézlapokkal, rézszalakkal.</p> <p>Szituációs játék – varázslás. Videó Egyiptomról. Tepsiben homokból, falapokból csatorna, zsilipkészítés / otthoni munka.</p> <p>Egyéni beszámoló, kiselőadás:</p> <p>Egyéni beszámolók, kiselőadások könyvek, filmek alapján a környezeti adottságok és az ebből eredő tevékenységekről; mivel jártak a hajóépítésekhez szükséges nagy mennyiségű fakitermelések.</p>

6. évfolyam	<p>Város és falu</p> <p>Az újkor: gyarmatok, manufaktúra, világkereskedelem</p>	<p>Falvak elhelyezkedése; épületek, szántók, legelők, kert; eszközök; az évszaknak megfelelő munkák; az erdő adta megélhetési lehetőségek megfigyelése feladatlapok segítségével rögzítése, feldolgozása; az ipar megjelenése és természet-átalakítása: vaskohászat Ómassán és Diósgyőrben</p> <p>/7. évfolyam anyagához /</p> <p>Egyéni beszámolók, kiselőadások: Európa gazdagodása és fejlődése milyen „árat” fizettetett az indiánkultúrákkal és népekkel.</p>
7. évfolyam	<p>A polgári átalakulás: a mezőgazdaság és a gépek forradalma</p> <p>Az iparvárosok kialakulása, Magyarország a millenniumi ünnepek, a világkiállítás idején /fények és árnyékok/.</p>	<p>Mezőgazdasági Múzeum feladatlapok alapján való megtekintése egyéni beszámolók, kiselőadások a természeti környezet átalakításáról /bányászat / és szennyezéséről; az épített környezet és az emberi kapcsolatok elsivárosodásáról /munkás bérlakások/ és gazdagodásáról /gyártulajdonosok palotái, úthálózat, vasúthálózat/; ez utóbbi környezetszennyezéséről.</p>
8. évfolyam	<p>Az ökológiai problémák</p> <p>A fogyasztói társadalom problémái</p>	<p>Egyéni beszámolók és kiselőadások az egyéb tanórákon, a tömegtájékoztatásban megismert problémákról; külföldi és hazai jó és rossz megoldásokról; a bekövetkezett katasztrófákról és arról, hogyan lehetett volna elkerülni őket /pl. 2000. évi hazai árvíz/; a régiók, a kisebb</p>

	<p>A népességrobbanás a világ szegényebb felén</p> <p>A globalizáció problémája</p> <p>Az Európai Unióba való belépésünk problémái</p>	<p>közösségek, az osztály lehetőségei (papírgyűjtés, szelektív hulladékgyűjtés, a szemetelés, a zaj-, idegiártalmak csökkentésére).</p> <p>Fogalmazások, rajzok, tablók készítése a jövő városairól, otthonairól – otthoni munka.</p> <p>Egyéni beszámolók, kiselőadások: milyen találmányok révén lehetne a sivatagok visszahódításával élelmiszertermeléssel és ipartelepítéssel fejleszteni ezeket a területeket.</p> <p>Beszélgetés, hogyan őrizheti meg egy kis ország a kultúráját, szokásait, identitását.</p> <p>Előzetes gyűjtőmunka alapján beszélgetés arról, mit tehet az ország, és mit tehet az egyén, akár a tanuló is, hogy a csatlakozás előnyeiből minél többet élvezhessen; a hátrányokat pedig a lehetőség szerint minimalizálja.</p>
--	--	---

Fizika	Cél: annak felismertetése, hogy a fizikai ismereteket természeti környezetünk megóvásában is hasznosítani lehet	
7. évfolyam	Közlekedőedények: környezetvédelmi vonatkozások: kutak, vizek szennyezettsége.	Egyszerű mérések adatfeldolgozás, grafikonok, diagramok értékelése. A víz fizikai tulajdonságainak vizsgálata, érzékszervi vizsgálatok. Kísérlet: különböző szerkezetű talajok víz- áteresztő, vízmegkötő képessége. Cikkek, képek gyűjtése a víz- és talajszennyezésről, azok hatásáról.
8. évfolyam	Az egyes elektromos fogyasztók, háztartási gépek teljesítményének, fogyasztásának megállapítása. Az energiatakarékosság globális stratégiai jelentősége. Az energiatakarékosság hétköznapi, gyakorlati megvalósítása.	Galván elem szétbontása tanári felügyelet mellett. Fogyasztásmérők leolvasása. Elektromos fogyasztás összehasonlítása neoncsövek és izzólámpák esetén, számítások. Háztartási energiafogyasztással kapcsolatos kiadások elemzése, energiatakarékossági lehetőségek otthon, iskolában.

Biológia	<p>Cél: a tanulók legyenek tisztában, a földi élővilág sokféleségével, e sokféleség értékével, segítsék elő e változatosság fennmaradását.</p> <p>A globális problémák és a rá adható biológiai válaszok bemutatása.</p> <p>Az egészséges életmód, az egészséges táplálkozás és a környezet között lévő kapcsolatok bemutatása.</p>	
7. évfolyam	<p>A földi élővilág általános jellemzése. Az életközösségek pusztulásának okai, védelmük jelentősége a földi élet és az ember szempontjából.</p> <p>A forró övezet: az őserdők pusztulása és védelme, az elsivatagosodás.</p> <p>A mérsékelt övezet: a lombdők, a füves puszták, a tajga és védelmük.</p> <p>A hideg övezet: a tundra, sarkvidék és védelmük.</p> <p>Tengerek: életközösségek, szennyezés megelőzés és öntisztulás.</p> <p>Rendszerezés: különböző élőlénycsoportok jelentősége és védelme, táplálékláncok</p>	<p>Videó- anyagok megtekintése, szakirodalmak tanulmányozása, aktualitások figyelemmel kísérése, megbeszélése.</p> <p>Önálló információgyűjtés különböző életközösségekről, élőhelyekről.</p> <p>Kiselőadások, poszterek készítése.</p> <p>Látogatás valamelyik vadsparkba vagy állatkertbe. Az élőlények életmódja, élőhelye, szervezete közötti összefüggés megfigyelése.</p> <p>Szituációs játék az ember bioszférára gyakorolt hatásával kapcsolatban.</p>
8. évfolyam	<p>A mozgásszegény életmód következményei.</p> <p>A légzőszervekre ható környezeti ártalmak, a dohányzás káros hatásai. Az egészséges táplálkozás.</p>	

Kémia	<p>Cél: fel kell hívni a figyelmet, hogy a kémiai ipar jelentős környeztkárosító, és potenciális környezetvédő. Ki kell fejleszteni a tanulóknak az anyag- és energiatakarékosságnak mint a környezetvédelem egyik hatékony módszerének a szemléletét.</p> <p>Ismerjék meg az elterjedt vegyszereket, ezek élettani hatásait.</p> <p>Tudatosítani kell a tanulóknak, hogy ők maguk is sokat tehetnek a környezet és saját egészségük megóvása érdekében.</p>	
7. évfolyam	<p>A megismert anyagok szerepe a mindennapi életben helyes használatuk, egészség- és környeztkárosító hatásaik.</p> <p>Klór, oxigén, ózon, CFC gázok, uv sugárzás, energiahordozók kéntartalma.</p> <p>Levegőszennyezés: üvegházhatás, savas eső, szmog.</p>	<p>A környezetünkben előforduló legismertebb kémiai változások felismerése, értelmezése.</p> <p>Az ivóvíz paraméterei. Kísérlet: desztillálás (kémiailag tiszta víz).</p> <p>Beszélgetés, tanulói gyűjtőmunka, kiselőadások a vegyszerek élővilágra gyakorolt hatásáról környezet-szennyezésekről.</p> <p>Légszennyezéssel kapcsolatos adatok elemzése.</p>
8. évfolyam	<p>A környezet terhelését csökkentő lehetőségek a mindennapi életben.</p> <p>Szervetlen anyagok a természetben és a mindennapokban.</p> <p>Talaj: Na, CaCO₃, K, Mg, Si stb.</p> <p>Víz: keménység, vízkő, savasság.</p> <p>Építkezések anyagai. Korrózióvédelem .</p> <p>Környezeti kémia: energiagazdálkodás, tűzifa, természetes és mesterséges szenek, kőolaj, földgáz, atomenergia, elektromos áram.</p> <p>Megújuló energiahordozók, energiatakarékosság.</p> <p>Levegőszennyezés: üvegházhatás, savas eső, szmog.</p> <p>Vízszennyezés, kémhatás, iontartalom, szerves szennyeződés, szennyvíz és tisztítása.</p>	<p>Oldatok kémhatása, mérések , pH.</p> <p>A vízkeménység okai, következményei,</p>

Természetismeret	<p>Cél: az egészséges és környezettel harmonikus életvezetési szokások kialakítása. A környezet állapota iránti érzékenység, az ökológiai szemlélet, a helyes magatartásformák attitűdök, értékrend kialakítása. A környezettudatos döntések elősegítése.</p> <p>A tanuló lássa be, hogy ő maga is felelős a természet jövőjéért. Becsülje meg környezete értékeit. Készüljön fel tudatosan a természet megóvására, a környezeti problémák megelőzésére.</p> <p>Ismerje a leggyakoribb környezetszennyezéseket.</p>	<p>A KN valamennyi főbb területének tartalmait és nevelési céljait lehetővé tevő tananyagok a tanórai, az erdei iskolai és a tábori helyszíneken.</p>
5. évfolyam	<p>Az időjárás és az éghajlat elemei. A víz körforgása. A vízkészletek védelme. A talaj védelme. Felelős magatartás a természetben. A legismertebb háziállatok és termesztett növények. Az állatvédelem legfontosabb szabályai.</p>	<p>Tapasztalatgyűjtés, megfigyelések, egyszerű mérések kísérletek.</p> <p>Meteorológiai megfigyelés, időjárási adatgyűjtés, mérési adatok csoportosítása, ábrák, grafikonok elemzése. Évszakok jellemzése.</p> <p>A víz fizikai tulajdonságai, kísérlet: halmazállapot változása.</p> <p>Hogyan takarékoskodhatunk a vízzel? Számítások. Cikkek, aktuális hírek gyűjtése vízszennyeződésekről (interneten is).</p> <p>Madárodúk, madáretetők kihelyezése. Szobanövények, virágágyak gondozása, megfigyelése.</p> <p>Parkok, kertek felkeresése.</p> <p>Beszélgetés házi kedvencek megfelelő tartásáról.</p>
6. évfolyam	<p>A hazai élővilág. Az erdők és védelmük.</p>	<p>Megfigyelések, vizsgálódások</p>

	A füves területek és védelmük. A lakóhely környékének védett, és nem védett természeti értékei.	természeti környezetben. Feljegyzések, fajlista készítése. Környezetkárosító tényezők elemzése. Feljegyzés a környezet állapotáról, javaslat védelemre. Napló, poszter készítése helyi értékekről.
Földünk és környezetünk	Cél: a jövő kihívásaira való felkészülés érdekében ismertetni a regionális és globális problémákat és a lehetséges megoldási módokat. Tudatosítani a társadalom működése és a környezet állapota közötti összefüggéseket. Megismertetni a társadalmi és természeti értékeket.	
7. évfolyam	Afrika: elsivatagosodás. Amerika: az ültetvény, a farmvidék, a technológiai park és az agglomerációs zóna mint tipikus táj. Európa: az országok kapcsolata a földrajzi környezettel.	Szemelvények gyűjtése a természeti környezetet veszélyeztető folyamatokról. Beszélgetés a megújuló energiaforrások hasznáról, a kőolajszállítás veszélyeiről. TV, sajtóanyag, gyűjtőmunka. Példák gyűjtése a természeti adottságok és a gazdasági élet kapcsolatáról, csoportmunka. Kiselőadások egy-egy ország természeti, gazdasági sajátosságairól, értékeiről, kapcsolatairól más országokkal. Térképek, ábrák, statisztikai adatok elemzése.
8. évfolyam	Magyarország földrajza. Természeti adottságaink és	Történelmi visszatekintés földrajzi szempontból. Kiselőadások,

	<p>erőforrásaink, medencejelleg. A belvíz, az árvíz és a hóesés okozta veszélyek. Népesedési folyamatok.</p>	<p>beszélgetés, összefüggések keresése. Fotók, képeslapok gyűjtése, tabló készítése.</p> <p>Korabeli vízrajzi térképek elemzése, éghajlati összefüggés keresése.</p> <p>Képek, szemelvények bemutatása árvízről, belvízről, veszélyeiről, következményeiről.</p> <p>Grafikonok elemzése a folyóvizek szennyezettségének helyzetéről.</p> <p>Népesedéssel kapcsolatos statisztikai adatok elemzése. Népesedési problémák okainak feltárása.</p> <p>Számítási feladatok népsűrűséggel kapcsolatban.</p> <p>Idegenvezetői kiselőadás hazánk nevezetességeiről.</p> <p>Terméklista gyűjtése hazai termékeinkről, kivitelünkről.</p>
--	--	---

<p>Technika és életvitel, háztartástan</p>	<p>Cél: annak megismertetése, miképpen tudunk együtt élni azzal a technikai környezettel, amelyet az élet megkönnyítése érdekében hoztunk létre. Bemutatni a fenntartható fejlődés összefüggéseit, követelményeit, a problémák rendszerét és lényegét átlátó környezetgazdálkodást. A technikai nevelés alkalmas a környezeti válság okainak és lehetséges megoldásainak bemutatására.</p>	
<p>5. évfolyam</p>	<p>Az ember környezetátalakító tevékenysége. Lakóhelyünk veszélyeztetettsége. A városi és a vidéki közlekedés. A levegőszennyezés és elkerülésének módjai. A kerékpáros, gyalogos és tömegközlekedés. Háztartástan: egészséges táplálkozás, a hulladékok kezelése. Közlekedés: légi vízi tisztasága szárazföldi Energiahordozók: megújuló és nem megújuló. Papírgyártás → víztisztasága.</p>	<p>Séta az iskola körül, mesterséges környezeti tényezők listázása. Megfigyelés: milyen növények, állatok élnek környezetünkben? Milyen az épületek állapota? Térképvázlat készítése, fák bejelölésével. Egyszerű levegő tisztasági vizsgálatok: szálló porszennyeződés kimutatása közlekedési út mentén és attól távolabb, pl. fás területen. Forgalomszámlálás: adott idő alatt hány db. gépkocsi halad el? (Csoportmunka) Hétfégi élelmiszer-bevásárlás anyagainak csoportosítása. Milyen alkotórészeket tartalmaznak? Megfigyelés: mit tartalmaz a háztartási szemét? Hogyan csoportosíthatjuk a hulladékokat?</p>

6. évfolyam	<p>Gazdálkodás a természeti erőforrásokkal. A bányászat hatásai a környezetre. Környezetkímélő technológiák, hulladékok. A háztartási hulladékok szelektív gyűjtése. Építkezés→ takarékoság. Műanyagok→ kaucsuk (esőerdők védelme). Környezetvédelem. Talaj-, víz-, légszennyezés. Hulladék kezelése, tárolása, szelektív gyűjtése.</p>	<p>Beszélgetés az ember és a természet kapcsolatáról, a természet anyagainak hasznosítási módjairól. Képek, szemelvények gyűjtése, bemutatása környezetkárosító hatásokról. Videofilm megtekintése környezetkímélő technológiákról. Kiselőadások a szelektív hulladékgyűjtés jelentőségéről, a hulladék újrahasznosításáról. Az iskola szelektív hulladékgyűjtési lehetőségének megtervezése.</p>
7. évfolyam	<p>A fosszilis energiahordozók. A savas esők. Az erőművek bemutatása. Alternatív energia-források: (nap, szél, biomassa, geotermikus energia). Az alternatív energiahasznosítás (pl. napkollektor) egyszerű bemutatása. A közlekedési eszközök környezetkímélő használata. Energiatakarékosság a lakásban.</p>	<p>Videofilm a savas esők okozta környezetkárosító hatásokról. A környezet épületeinek, szobrainak megfigyelése terepsétán, a mészkö pusztulási formái. Szituációs játékok közlekedési szokásokkal kapcsolatban. Villany-, gázzámlák tanulmányozása. Hogyan takarékoskodhatunk otthon, és az iskolában az energiával?</p>

8. évfolyam	<p>A természet kizsákmányolása a fenntartható fejlődés. A napelemek és egyéb környezetkímélő energiaforrások.</p> <p>Víztakarékoság.</p> <p>Energiatakarékoság lehetőségei a fűtés során. Környezetkímélő közlekedési eszközök.</p> <p>A fogyasztói társadalom és a reklám.</p> <p>Utazás: szárazföldi, vízi, légi.</p> <p>Lakás fűtésében, vízellátásában takarékoság.</p> <p>Energia megtakarítási lehetőségek.</p> <p>Szemét-hulladékgyűjtés, tárolás, ártalmatlanítás</p>	<p>Beszélgetés, képek, szemelvények bemutatása alternatív energiaforrásokról.</p> <p>A jövő környezetkímélő közlekedésének megtervezése.</p> <p>Üzemlátogatás során megfigyelés a víz felhasználásáról, vízszennyezésről, víztisztításról.</p> <p>Vízzel való takarékoskodás megtervezése otthon, iskolában.</p> <p>Hétfégi vagy napi bevásárlásaink során mi az, amire nem volt szükségünk? Mit vásároltunk fölöslegesen, miért (listázás, indoklás)?</p>
Ének-zene	<p>Gyermekdalok, népdalok, népszokások a magyar és más népek kultúrájában.</p> <p>Zenehallgatás a természettel kapcsolatban (Vivaldi: Négy évszak stb.).</p>	<p>Zenei élmények értelmezése, szóbeli megfogalmazásuk. A természet megjelenítése. Közös éneklések</p>
Rajz	<p>Cél: Élmények képi megfogalmazása.</p> <p>Egyszerű a természetben előforduló anyagok (termések, növények) felhasználása az alkotásokban.</p> <p>Környezeti problémák önálló megjelenítése. Természeti értékek megfigyelése majd megjelenítése.</p> <p>Rajzpályázatokon való részvétel.</p>	

Testnevelés	Cél: Rendszeres testmozgás öröme való rávezetés. Egészséges életmód bemutatása. Érezzen felelősséget saját egészségéért. Igényelje a szabadban végzett testmozgást a becsületes versengést. Értékelje társai teljesítményét.	
Egészségtan 6-8. évfolyam	Az emberiség természetátalakításának következményei. Mit tehetünk környezetünk védelmében? Az ember teste és egészsége. Ép testben ép lélek	

Osztályfőnöki munka és a környezeti nevelés

Az osztályfőnök munkálkodása nyomán válnak konkrét közösségi tevékenységgé a szaktanárok tanórán túlnövő elképzelései (vetélkedők, versenyek, Jeles napok). Az osztályterem hangulata atmoszférája utal a benne élő közösségre, a közösség környezetkultúrájára.

Javasolt témakörök:

Ezeket a témakörök igény szerint megváltoztathatóak, részletes kidolgozásuk az aktuális osztályfőnöki tanmenetekben megtalálhatóak.

5. évfolyam:

- A közösségben elfoglalt hely
- Felelősségvállalás
- Saját környezetünk megteremtése

6. évfolyam:

- A környezet hatásai
- Természeti értékek
- Természetvédelmi, környezetvédelmi rendszerek

7. évfolyam

- A fogyasztói társadalom
- A hulladék

8. évfolyam

- Energia

Magyar nyelv és irodalom

A tanulók

- ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását
- ismerjék meg közvetlen természetes- és mesterséges környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat! (meséket, mondákat, népdalokat és verseket)
- ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok kialakulását
- legyenek képesek irodalmi szövegek alapján problémafelvetésekre, vitára, véleményalkotásra, érvelésre
- erősödjön esztétikai, erkölcsi érzékenységük
- tudatosan készüljenek az anyanyelv védelmére, a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére
- sajátítsák el a médiumok elemzésének technikáit

A tanulóknak

- alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés, a jó problémafelvetés, vitakészség, véleményalkotási képesség
- növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet- és természetvédelmi témájú könyvek feldolgozásával
- fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével

Történelem

A tanulók

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására
- ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete
- legyenek képesek a globális problémákra megoldásokat keresni a természeti népek példáján keresztül
- értsék meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében

Hon és népismeret

A tanulók

- ismerjék meg a természet közelben élő, a természetet tisztelő, azt felhasználó, és nem kihasználó paraszti életmód értékeit
- ismerjék meg a népszokások egészségvédelmi vetületét (ünnepek előtti böjtök)

Idegen nyelv

A tanulók

- váljanak érzékenyebbek a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit
- tudják más népek ilyen irányú tevékenységeit és ismerjék az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt-munkában választ keresni
- állampolgári felelősségtudatuk fejlődjön

A tanulóknak

- alakuljon ki és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezettel szemben
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikáció képessége, és fedezzék fel ennek lehetőségeit

Matematika

A tanulók

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni
- logikus gondolkodása, a szintetizáló és a lényegkiemelő képessége fejlődjön
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni

- Legyenek képesek reális becslésekre
- Tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni

A tanulóknak

- alakuljon ki a rendszerben való gondolkodás
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket

Környezetismeret

A tanulók

- ismerjék meg a környezetet megfigyelésekkel, vizsgálatokkal
- ismerjék meg az élővilág sokszínűségét, az élőlények egyedi, megismételhetetlen voltát, az ember felelősségét az élővilág megőrzésében
- Ismerjék meg saját testük alapvető felépítését és működését, az egészség megőrzéséhez szükséges életvitel jellemzőit

Természetismeret

A tanulók

- váljanak képessé a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére
- a megismerés komplexitása, egészlegességére törekvés (középpontban az élő és élettelen természet konkrét valósága, a jelenségek, a táj és a környezet áll)
- természettudományos gondolkodás kialakításához megfelelő képességek kialakítása;
- környezet állapota iránti érzékenység fejlesztése
- ökológiai szemlélet fejlesztése
- helyes környezeti attitűdök fejlesztése
- magatartás fejlesztése
- értékrend alakítása
- környezettudat fejlesztése
- felelősségérzet fejlesztése
- környezet használatára vonatkozó helyes döntések támogatása

Fizika

A tanulók

- váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő, és élettelen közötti kölcsönhatásokat
- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni
- ismereteik birtokában váljanak tetteik következményeit látó, előregondolkodó állampolgárrá
- ismerjék meg az alternatív energiahordozókat és forrásokat

Kémia

A tanulók

- rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére
- ismerjék a környezetüket legjobban szennyező anyagokat, törekedjenek ezek használatának csökkentésére
- ismerjék az emberi szervezetre káros anyagokat és ezek szervezetre gyakorolt hatásait, tartózkodjanak ezek kipróbálásától
- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüljék meg ezek gazdasági hatásait

Földrajz

A tanulók

- szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit
- értsék meg, hogy a népek eltérő természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodás módjukat, világszemléletüket

- értsék meg, hogy a társadalom-földrajzi változások, a felgyorsult fogyasztás a Föld erőforrásainak kimerüléséhez vezet
- ismerjék meg a globális problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék, szeressék és őrizzék a természeti és az épített környezet szépségeit

A tanulóknak

- a környezet értékeinek megismerésével erősödjön a környezettudatos életmód iránti igény
- alakuljon ki az igény a szülőföld cselekvő felfedezésére
- fejlődjön közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételi készség

Biológia

A tanulók

- ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet
- ismerjék meg az élőlények alapvető szerkezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket
- legyenek tájékozottak a földi élővilág sokféleségét, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszerrel illetően
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére
- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat

A tanulóknak

- alakuljon ki ökológiai szemléletmód
- alakuljon ki a természeti és az épített környezet iránti felelősség

Egészségtan

A tanulók

- ismerjék meg szervezetük sajátosságait és az életkorral kapcsolatos változásait
- sajátítsák el az elsősegély-nyújtási technikákat
- ismerjék fel az empátia szerepét a másik ember megítélésében

A tanulókat

- ösztönözze a helyes viselkedésmódok és a környezet-egészségvédő szokásrendek kialakítására
- segítse az önmagukkal szembeni felelősségérzet kialakításában
- segítse az őket veszélyeztető környezeti, társadalmi tényezők és azok elhárítási módjainak felismerésében

Ének-zene

A tanulók

- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét
- tudják, hogy az élő és az élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapi életben egyaránt akusztikus élményt jelentenek
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni

Rajz és vizuális kultúra

A tanulók

- ismerjék meg a természet sokszínűségét, formagazdagságát
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit
- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére
- Tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulásaira
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni, melyek a természetről szólnak
- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően

- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre
- kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket

Etika

A tanulók

- legyenek képesek a már kialakított, megteremtett értékek között úgy élni, hogy a lehető legkevesebb károsodást okozzák
- tanuljanak meg a természet károsítása nélkül teljes életet élni
- mérjék fel annak elengedhetetlen fontosságát, hogy az utódaiknak is megfelelő életteret kell hagyniuk

A tanulóknak

- alakuljon ki az a szemlélet, hogy a természet elemei emberi hasznosságuk fokától függetlenül is értéket képviselnek
- alakuljon ki személyes elkötelezettség és tolerancia a környezeti kérdésekkel kapcsolatban
- fejlődjön, szilárduljon meg a társadalmi szolidaritás és igazságosság az egészséges környezetért

Tánc és dráma

A tanulók

- tudjanak improvizálni természeti jelenségeket a tánc és dráma eszközeivel
- legyenek képesek adott szituáció megfogalmazására tartásképpen és mozdulatsorok segítségével (árvíz, erdőtűz, stb.)
- természethez való érzelmi kötődése erősödjön a drámajátékon keresztül
- sajátítsák el a néptánc elemeit, lássák benne a környezeti nevelési lehetőségeket

Technika és életvitel

A tanulók

- ismerjék meg az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékeket
- ismerjék meg a technika okozta környezeti károsodásokat és azok megelőzésének módjait

- értsék meg a fenntartható fejlődés összefüggéseit és követelményeit
- ismerjék meg a problémák rendszerét és a lényegét átlátó környezetgazdálkodást
- sajátítsák el az alapvető biokertészeti ismereteket
- ismerjék meg az egészséges táplálkozás alapelemeit
- sajátítsák el a gyógynövények alapvető ismeretét és felhasználási módjait
- ismerjék meg a komposztálás folyamatát és hasznát
- ismerjék meg a környezetbarát technikákat és technológiákat
- ismerjék meg a felhasznált természetes anyagok, az épített környezet jellemzőit
- sajátítsák el az egészséges táplálkozás, kertészeti alapismeretek, komposztálás, szelektív hulladékgyűjtés alapvető ismerveit

A tanulóknban

- alakuljon ki az egészséges életmód iránti igény
- a civilizáció társadalmi és környezeti vonatkozásainak feltárása révén erősödjön a felelős, környezettudatos beállítottság
- alakuljon ki a kritikus fogyasztói magatartás

Informatika (számítástechnika és könyvtárhasználat)

A tanulók

- legyenek képesek az interneten illetve a szakirodalomban információkat keresni, konkrét, a valós életből vett példákat értelmezni, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- legyenek képesek a számítógép segítségével megszerezhető tudás szűrésére, váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjék meg az informatikában (pl. az internet-használatban) rejlő környezetvédelmi lehetőségeket
- használják a világhálót kutatómunkára, ismeretszerzésre
- futtassanak környezeti elemek megváltozását figyelembevevő szimulációkat és statisztikai teszteket
- rendezzenek környezeti kérdésekről virtuális fórumot máshová járó diákokkal közösen
- szerkesszenek és nyomtassanak környezetvédelmi újságokat és posztereket
- ismerjék meg a távközlési-informatikai berendezések környezetkárosító hatásait

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket informatikai módszerekkel demonstrálják (számítástechnika alkalmazása, könyvtárhasználat, irodalmi hivatkozások)
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére a különféle szoftverek (adatok táblázatos tárolása, kiértékelése, összefüggések vizsgálata, statisztikai módszerek alkalmazása) segítségével
- a számítástechnikai eszközök használata során valósítsák meg az anyag- és energiatakarékos alkalmazás feltételeit

Testnevelés

A tanulók

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják, egészséges testi fejlődésüket
- győződjenek meg a mozgás jótékony hatásairól a különböző szervrendszerek működését tekintve
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes
- igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek
- sajátítsanak el régi magyar, mozgást igénylő népi játékokat

A tanulóknál

- tudatosítsa az egészség és a környezet komplexitását
- alakuljon ki az igény a higiénés normák betartására
- segítse az egészséges napi-heti-évszakos életritmus kialakulását

5.3.3 Környezeti nevelés tanórán kívüli lehetőségei

Erdei iskola

Az erdei iskola olyan többnapos, szorgalmi időszakban megvalósuló, a szervező intézmény székhelyétől különböző helyszínrű, környezethez illeszkedő nevelési-tanulásszervezési egység, melynek során a tanulás folyamatát – a tanulói képességek fejlesztését és a tananyag elsajátítását – a tanulók aktív, együttműködő, cselekvő (kooperatív-interaktív) megismerő tevékenységére építik. A tanítás tartalmilag és tantervileg egyaránt szorosan és szervesen kapcsolódik a választott helyszín természeti, ember által létesített és szociokulturális környezetéhez. Kiemelkedő nevelési feladata a környezettel harmonikus, egészséges életvezetési képességek fejlesztése és a közösségi tevékenységhez kapcsolódó szocializáció.

Az erdei iskola megszervezésének okai és céljai:

- A valóság összefüggéseinek észrevételezése a hagyományos tantárgyi struktúrában nem elég hatékony.
- A közvetlen, élményszerű tanulás során a természet folyamatainak, összefüggéseinek megismerése lehetővé teszi a környezetkímélő életmód kialakulását.
- A családok egzisztenciális lehetőségei erősen polarizáltak napjainkban. Erdei iskolánk elfogadható részvételi díjai azt eredményezik, hogy biztosíthatjuk a „máshollét” egyetlen lehetőségét is a tanulóink jelentős részének.
- Azoknak az integrációs törekvéseknek a szélesítése, amelyek egy-egy tantárgy tananyag rendszerbe helyezését segíthetik.
- A tevékenykedtetés, felfedező tanulás, gyakorlás mint módszerek alkalmazása, ezzel tanulóink környezettudatos magatartásának kialakítása.
- A gyerekek szocializációjának elősegítése.
- Az erdei iskolában zajló tevékenységünk nélkülözhetetlen cselekvésszabályozó erőként feltételezi az önállóságot, a kezdeményezést, a helyzetfelismerést, az egyediségben a hely által determinált megoldásokat, az egymásra utaltságon és partneri viszonyokon alapuló kooperációt.
- Nem pusztán ökológiai ismeretszerzésre, a természeti és épített környezet vizsgálatára van itt mód, hanem a gyerekek számára addig alig vagy csak felületesen ismert kultúrák, emberi kapcsolatok, életvitelminták megismerésére is.
- Az egészséges életmód biztosítása, a fizikai állóképesség fejlesztése mellett az erdei iskolában fontos szempont a tanulók pszichés állapotának javítása. A nyugodt,

kiegyensúlyozott légkör, a játékosság ösztönzése, a vidám, oldott hangulat biztosítása hosszú időre komoly pedagógiai és emberi tartalékokat nyújt a tanulók és a tanárok számára egyaránt.

Az erdei iskolában résztvevő évfolyam a mindenkori 6. évfolyam. Oka:

- a tantervi követelmények
- a gyermekek életkori sajátosságai.

Az erdei iskola időtartama: 5 nap (4 éjszaka).

Javasolt helyszínei: Miskolci Öko-Kör – Bükkszentkereszt (Bükk)
Északerdő Rt. - Fónagyság – Varbó (Bükk)
Bükki Nemzeti Park Igazgatósága – Rejtekek (Bükk)
Bükki Nemzeti Park Igazgatósága – Felsőtárkány (Bükk)
Aggtelek – Hotel Cseppkő (Aggteleki-karszt)
Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága – Szödliget (Aggteleki-karszt)
Tiszafüredi Ifjúsági Tábor – Nagyvisnyó (Bükk)
Hanyi Istók Turistaház – Pálháza (Zemplén)
Választó Panzió – Bogács (Bükk)
Emese Panzió és Turistaszálló – Háromhuta – Újhuta (Zemplén)
Hosszúföldi Turistaház – Mogyoróska (Zemplén)
Hotel Szilvás – Szilvásvárad (Bükk)
Lipicai Szálloda és Turistaház – Szilvásvárad (Bükk)

A megvalósítás javasolt időpontja: október hónap vagy április hónap (az előkészítéstől függően).

Az erdei iskola lebonyolításának szakaszai:

- A tanév elején a célkitűzés megfogalmazása, a helyszín elfogadása a tantestülettel és a tanulókkal. Párhuzamosan a szülők tájékoztatása, megnyerése.
- Az 5. évfolyamban a félévet értékelő szülői értekezleten szülői nyilatkozat kérése a következő tanév erdei iskola részvételére.
- A tantestület által elfogadott elveket képviselve előzetes tárgyalás az erdei iskola bázishelyéül szolgáló szállásadó fenntartójával: időpont, várható költségek, feltételek.
- A fenntartói és szülői költségek elosztása (utazáskönnyítés önkormányzati busszal, alapítványi hozzájárulás, erdei iskola pályázatok, kisebbségi önkormányzati támogatás és egyéni hozzájárulások).
- Az erdei iskola szakmai programjának összeállítása.

- A gyerekek folyamatos felkészítése az erdei iskola nem megszokott tanulási tevékenységére.
- A befizetések egyeztetése, az étkezés megrendelése, az utazás megszervezése.
- Elemezzük, hogy a terv és a megvalósítás mennyire közelített egymáshoz, milyen korrekciókat kell elvégezni a hatékony munkavégzés érdekében.
- Kérjük ki a szülők véleményét, hogy erre építve fejleszthessük az elkövetkezendő év erdei iskoláját.

Az erdei iskola vezetőségének feladatai:

- Az ügyeleti rend kialakítása.
- Meghívások, felkérések – a szakmai programnak megfelelően.
- Eszközök, anyagok előkészítése, jutalmak vásárlása.
- Felszerelések kiszállítása.
- Egészségügyi csomag összeállítása.

Az iskolavezetés feladata:

- Az erdei iskolában részt venni nem kívánó gyermekek iskolai programjának megszervezése.
- Az erdei iskola lebonyolítása alatt erdei iskolát vezető és közreműködő nevelők kötelező óráinak átcsoportosítása a többi évfolyamokon. (Közoktatási törvény 53. § és 118. § alapján).
- Az erdei iskola program lebonyolításának értékelése.

Az erdei iskola követelmény rendszere

Lényeges elv, hogy a tevékenykedtetés álljon a program középpontjában,. Ne tantárgyakat tanítsunk, hanem a gyerekek a maga valóságában, összefüggéseiben fedezzék fel a környezetet. A környezettudatos magatartás megalapozását a megismerés, megszerettetés, megóvás egysége jelentse.

Magyar irodalom: A választott helyszínekhez kapcsolódó írok, költők élete munkássága; természetről szóló irodalmi alkotások ismerete, elemzése; versek, mesék, esszék írása

Történelem: Az adott régió történelmi emlékhelyei, az ezekhez csatlakozó történelmi események és történelmi személyiségek élet, munkássága; mondák, történelmi események megjelenítése drámapedagógiai módszerekkel .

Természetismeret: A választott tájakhoz kapcsolódó földrajzi ismeretek (a terület kialakulása, éghajlata, vízrajza, földtani érdekességei, népessége, gazdaságföldrajza) , vizsgálódások, megfigyelések; a táj elemeinek érzékszervi felfedezése és az élmények vizuális megjelenítése. A

tájak életközösségei, jellegzetes fajai, a tananyaghoz kapcsolódó fajok jellemzői, vizsgálódások a természetben; az élővilág változatosságának felfedezése játékok segítségével.

Fizika: Energiák a természetben, a természet fizikai jelenségeinek megismerése, megfigyelése; projektek a megújuló és nem megújuló energiafajták fenntartható használatának megértésére.

Kémia: A vizek és a talaj kémiája, annak pozitív és negatív hatása az élővilágra; a vizek és vízpartok élettelen és élő elemeinek kapcsolata.

Rajz, környezetkultúra: Az erdei iskola helyszínén megfigyelhető művészettörténeti emlékek és az egyes irányzatok, stílusok jegyeinek megismerése; természetrajzok készítése, a lényeges jegyek felismertetése (erdei iskola növényhatározó készítése); a közös rajz, mint az együttműködő kiscsoportos tanulási technikák egyik legkönnyebben megvalósítható gyakorlási lehetősége.

Testnevelés: Egészséges életmód kialakítása, a túrázás, természetjárás megszerettetése. Népi természetben játszható mozgásos játékok megismerése.

Ének: A természetről szóló dalok ismerete, a helyi népdalok megismertetése; a természet ritmusának felfedezése, annak megőrkítése a testhangszerek segítségével.

Az erdei iskola program megvalósításának költségei:

- Szervezési költségek (kommunikáció, utazás-helyszín megtekintés)
- Részvételi költség (utazás, szállás, étkezés)
- Programköltségek (szakemberek, anyag, eszköz, belépők)
- Pedagógus túlmunkájának díjazása.

Az erdei iskola program forrás lehetőségei:

- Pályázatok a program megvalósításának költségeihez.
- A szociálisan rászoruló gyermekek támogatási forrásainak felkutatása (támogatási szerződés a Cigánykisebbségi Önkormányzattal).
- Értékteremtő munkákból (hulladékgyűjtés) kapott pénzek felhasználása közösségi javaslatok és döntés alapján (diákönkormányzat).
- Az Ongai Iskoláért Alapítvány támogatása.
- Szülők befizetései.
- Fenntartói hozzájárulás (utaztatás)
- Iskolai költségvetés

Alapfokú művészeti ágak és szakkörök

A Görgey Artúr Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézményben működő művészeti tagozatok és szakkörök a gyerekek tehetséggondozására, az egyéni képességek fejlesztésére alkalmasak.

Működésüket tekintve az alábbiak funkcionálnak: képzőművészeti ág, média ismeretek, társastánc, néptánc, színjátás, zongora és fúvósok tanszak, környezetvédő szakkör.

A művészeti ágak és szakkörök nagy szerepet játszanak a gyermekek környezeti nevelésének elmélyítésében. Éves tematikájuk jól kiegészíti és megfelelően szolgálja a tananyagokból kevésbé jól elsajátítható komplex szemléletmód kialakulását. A mindennapok erkölceit, szokásait, elvárásait, viselkedési normáit erősíti egyén – egyén, és egyén – környezet közti kapcsolatában. Képzési tematikájukban az alábbi elvek, célok jelennek meg:

Képzőművészet: Az esztétika, környezetkultúra, az élő és élettelen természet kapcsolata vizuális megjelenése; környezetvédelem – műemlékvédelem – restaurálás problémái; Az utca ahol élek, térrendezés, falutervezés; népművészet, népi hagyományok; a táj, természet megfigyelése, képi megjelenítése; Jeles napok készülődés, rajzverseny, kiállítás szervezés; irodalmi művek illusztrációja.

Média: Legyen képes képekkel, jelenetekkel történetek, érzelmek megjelenítésére; részvétel zöld pályázatokon (Humusz szövetség); problémamegoldó gondolkodásmód fejlesztése; Környezetesztétikai, környezetkultúrai vélemény megfogalmazása az iskola diákújságjában, a Görgeys karcolatokban; a természet – épített – szociális környezetünk képi megjelenítése, ezzel ismeretinek bővítése, fejlesztése, óvása; a hagyományok képi archiválása iskola – település – nemzet szintjén. Képi megjelenítései közvetítsenek értéket társai felé, mutassanak rá a követendőre; a 782 éves községünkben még fellelhető történelmi, kulturális értékeket mentése.

Társastánc, néptánc: A hagyományok tisztelete; a lány-fiú kapcsolat értékrendje; az esztétika, harmónia felismerése; a mozgás egészségmegőrző szerepe.

Színjátás: A drámapedagógiai módszerekkel a társak, a felnőttek, a tárgyak, a természet tiszteletének, segítségének erősítése; pozitív példák állítása társaiknak előadásaik során.

Zeneoktatás: A népdalok fontossága; a zene örömszerző voltának továbbítása; a természet és a zene kapcsolatának felfedezése.

Környezetvédő szakkör: A szakkör feladata, főként a kémia, biológia és földrajz ismertek együttes szintézise. Egy természetközeli, természettudományos, környezettudatos világkép kialakításának az elősegítése, ahol a természet, társadalom értékei valóban megbecsültek, amelyben az ember saját életét a természetben és nem a természet fölött uralkodva képzei el.

A helyi mindennapi problémák (környezetszennyezés, illegális fakitermelés, talaj-, víz- és termőföldszennyezés) megismeréséből, feltérképezéséből jutunk el a világot érintő globális problémákig. A helyi növény és állattársulások megismerésével, a helyi akciókba való bekapcsolódással próbáljuk a természetiránti tiszteletet tovább öregbíteni.

A szakkör tematikájában vannak állandó – évről-évre visszatérő feladatok és az adott gyerekananyag érdeklődését és igényeiket is figyelembevevők.

Állandó programjaink:

1993 óta részt veszünk a Norvég Természetvédő Egyesület Savas Eső Projektében. A savas eső mérés állandó programja a projektnek, kiegészítő programjai változnak. Kezdetben földközeli ózont mértünk a dohánylevél-foltossággal, most évek óta a zuzmó program kíséri az eső mérést. A nevelés fontos színtere valósul meg ebben a programunkban, hiszen a gyerekektől odaadást, elhivatottságot és pontosságot követel. Az 1 hónapig tartó mindennapos nejlonszák cserék (szombat-vasárnap is), a precíz mérések (pH, térfogat) jó alkalmat adnak a diákok megismerésére, de tudatos munkára nevelésük, elkötelezettségük is csiszolódik.

1997 áprilisában kapcsolódtunk be az Életfa Szövetség Kis Tó Projektébe, amely egy 5 éves programot ölel fel. A szakköri tevékenységen túl mutat ez a program, hiszen igaz, hogy csak diák szinten, egyszerű mérések, megfigyelések eszközével, de megmozgatja a környezetük iránt érdeklődő diákokat. A szabadidejüket kell feláldozni ahhoz, hogy az éves, vizsgálati terepmunkákat megfelelően ellássák. Munkájuk során tudatosul bennük a környezetük iránt érzett felelősség.

A halomdombok növényzetének éves feltérképezése – kiemelten kezelve a védett leánykőöröcsin populációjának a vizsgálatát.

A Zöld Szív Nap szervezése. Időpontja – március 22-e a Víz Világnapja. Az ötlet 1994-ben fogalmazódott meg. A szakkörrel be szeretnénk volna lépni az Orgoványi Anikó általi „zöld szíves” mozgalomba, de mivel anyagi vonzatok terhelték volna szűkös ill. szinte semmi költségvetésünket, úgy döntöttünk, hogy nem kell ahhoz tagnak lenni, mi is megszervezhetjük a saját „zöld szíves” mozgalmunkat. A vízhez kötöttük mi is programjainkat.

Föld napi előkészületek segítése.

Eddigi eredményeink a diákság körében ismertek:

1994-ben megyei környezetvédelmi versenyen III. helyezést értünk el három fős csapatunkkal.

1995-ben a Kiss Balázs által szervezett Környezetvédelmi játékok többfordulós versenyen szakkörünk két csapata is bejutott az első 10 díjazott csapat közé.

2002-től részt veszünk a „Jeles napok és tanösvények” megyei környezetvédelmi csapatversenyben.

2002-ben a szakkörös diákok társadalmi segítsége is hozzájárult a Szinva tanösvény tábláinak a felújításához, mely a Bükki Nemzeti Park területén található és a B.-A.-Z. Megyei Környezeti Nevelők Egyesülete gondozásában áll. A tanösvény további gondozásában, hat másik iskolával egyetemben védnökséget vállaltunk a harmadik állomás tábláinak és életközösségének a gondozásában. A projektben a központi nap a Föld Napja és a Környezetvédelmi Világnap. Április 22-én tavaszi takarítással kezdődik a tanösvény ápolása, míg június 5-én a gondozó iskolák csapatai közötti versennyel zárul. A fennmaradó időszakban pedig túrázások formájában vállaltuk a jelenlétet a tanösvényen, hogy biztosítsuk állagmegőrzését, ill. jelenteni tudjuk az előforduló rongálásokat.

Célunk a figyelemfelkeltés eszközével minél több tanulónkban felkelteni a tudatos környezeti magatartás iránti igényt.

Görgey Napok

Iskolánk névadója, Görgey Artúr tábornok hadvezér tiszteletére minden év novemberében Görgey Napokat rendezünk. Ezeken a napokon a az osztályközösségek számot adhatnak felkészültségükről, tudásukról, bátorságukról. E napokon a hagyományok ápolás egy helytörténeti versennyel, névadónkra való emlékezés az 1848/49-es szabadságharcról szóló műveltségi vetélkedővel, a bátorság pedig egy osztályok közötti sportversennyel emlékeződik meg. A kötődés kialakulása az iskola és a település hagyományai iránt erősíti a tanulóknak a település iránt érzett tiszteletet és majdani tenni akarást.

Március 22. – A Víz Világnapja – iskolánk Zöld Szív Napja

1996-tól kerül megrendezésre a tanítási órák közti szünetekben és délután iskolánk Zöld Szív Napja. A Víz Világnapján a környezetünk problémáival sok helyszínen foglalkozva segítsük elő a 6 –14 éves korosztály érzékenységének a fejlesztését a természet szeretete iránt, hogy ne csak ezen a napon, de az év összes napján bennük „zöld szív” dobogjon.

Lebonyolítás menete : Alsó és felső tagozatban külön-külön előzetes és aznap kiosztott feladatokkal kell megbirkózniuk az osztályoknak. A feladatok között elméleti kérdések és játékos versenyek találhatóak. Célunk az iskola egészét bevonni a környezetünk megmentéséért és tudatunk „zöldítéséért”. A Zöld Szív napi versenyek díjazását a diákönkormányzat és az iskolaszék támogatja. Iskolánk e két szervezete kiemelten kezeli a környezetvédelem fontosságát. Pénzösszegeikből a nyertesek –az iskola összes tanulója részesül. Természetesen megfelelő zöld-szíves díjat, almát kapnak. Az osztályközösségek teljesítményüknek megfelelően különdíjakban is részesülnek (természeti értékeinket bemutató falinaptár). Az utolsó helyezett osztály pedig az alma mellé 1 évre elnyeri a Citrom vándordíjat. Azzal a szándékkal, hogy jövőre próbáljanak megszabadulni e kitüntetésüktől . A versenyekben részdíjazás is van egy-egy feladat után a jól teljesítőknek. Igaz ezek a díjak már a hagyományosak (cukrok, csokik).

Célunk, hogy minden gyerek győztesnek érezze magát és tudatosan készülve, a környezetet szeretve és tisztelve élje meg napjait.

Délután a munkáé a főszerep. Társadalmi akciókat szervezünk. Az iskolaudvar, a Kóczán kastély parkjának rendbetételére. Szemétszobrot építünk a község forgalmas pontjára az utcákon fellelhető anyagokból. (Egy hét múlva az önkormányzat a szeméttelre szállíttatja)

Az időjárás és a tavaszi szünet figyelembe vételével a délutáni akciók eltolódhatnak más napokra.

Föld Napja

Cél felhívni a figyelmet a Földet veszélyeztető globális problémákra.

A nap az iskolarádióon keresztüli megemlékezéssel kezdődik. Az aulában 1 hétig megtekinthető a Föld Napi házi rajzpályázat pályamunkái. A kiemelkedő alkotások alkotóit a diákönkormányzat díjazza.

A környezetvédelmi szakkörösök bemutató méréseket végeznek a szünetekben. Az érdeklődő tanulók megismerhetik a méréseinkhez használt eszközöket és láthatják hogyan lehet feltérképezni saját környezetük pillanatnyi állapotát.

Délután pótolhatóak az eddig nem teljesített Zöld Szív Napi vállalások. E mellett videó-filmvetítést szervezünk. (Nemzeti parkjainkról; természeti értékeinkről; Világok arca – Baraca c. film)

A védnökség vállalás miatt a szakkörösök a Szinva tanösvény takarításán vesznek részt.

Állatok Világnapja

Minden év október 4-re az alsó tagozatos tanulók egy gyönyörű rajz és plakát kiállítással várásolják iskola épületük alsó és felső szintjét. A védett, kihalóban lévő, vagy akár csak kedvenc állatok rajzai, kispasztikái hirdetik mindenki számára kedvenceink védelmét.

A nap tiszteletére rendezett természetvédelmi rajzversenyen és ismereti csapatversenyen, amit Szikszón rendeznek, iskolánk alsó tagozatosai szép eredményeket érnek el.

Akadályversenyek

A diákönkormányzat 1 napját használjuk fel a tanév során. Az egész iskola a falu határában lévő rétekre teszi át helyszínét : alsó tagozat – Patai rét; felső tagozat – Hangyás rét és kavicsbánya tavak környéke.

Célunk: egyéni és csapat játékos feladatokkal a gyerekekben a környezetük iránti érzékenységüket és tudatosságukat növelni.

Kiszehajtás

Régi falusi hagyományt elevenít fel iskolánk 1993 óta, a tavasz-váró, télkiűző kiszehajtást. Azóta minden év tavaszi szünetet megelőző napján – kolompokkal, síppal, dobbal – kiszebábokkal kiűzzük a telet és a betegséget a faluból (kb.400 gyerek). A menet végigvonul a falu egyik felén (sajnos a patak pont kettészeli a községet), a falu széléig. Itt a kiszehajtás ősi szabályainak megfelelően, még egyszer elszavaljuk a kiűző mondókákat és a kiszebábot (szalma) meggyújtva a Bársonyos patakba dobjuk, hogy az a ráragadt betegségekkel együtt „távozzon” a faluból.

Védnökség vállalás

Onga község önkormányzata a település keleti határában lévő bányatavak rendezési munkái során egy pihenő park kialakítását vállalta fel. A pihenő park kialakítása során közel 1000 db facsetete került kiültetésre. Iskolánk osztályai egyéni felajánlások alapján a fa cseteték gondozását vállalták fel (gyomtalanítás, locsolás). Remélve, hogy így sikerül majd az utókornak egy faszorokkal, árnyas ligetekkel borított , pihenésre, kikapcsolódásra alkalmas zöldterületet létrehozni. A gyerekek felelősségérzetének erősítése révén az illegális fakivágásokat megelőzni ill. megszüntetni.

Tanulmányi séták, osztálykirándulások

Az alsó tagozatos környezetismeret és a felső tagozatos természetismeret tantárgyakhoz kapcsolódva számos tanulandó életközösség megtalálható környékünkön. Elérhetőségük az

iskolából átlagosan 5 –10 perc (sétálva). Így minél nagyobb hangsúlyt kell fektetni a tanórákhoz kapcsolódó sétákra.

Az iskolaudvaron számos tanítandó növény jelen van. A tanítási órák utolsó 10 –15 percében mód van rá, hogy a gyerekek a képekről, filmekről, leírásokból megismert növényeket élőben láthassa, kérgét, levelét megtapinthatja. A tananyaghoz kapcsolódva az alábbi növények találhatók az iskolaudvaron :

- kocsánytalan tölgy (Quercus petraea)
- erdei fenyő (Pinus sylvestris)
- lucfenyő (Picea abies)
- vörösfenyő (Larix decidua)
- nyírfa (Betula pendula)
- szomorúfűz (Salix x sepulcralis (chrysocoma))

A vizek, vízpartok életközösségeinek tárgyalásánál elengedhetetlen akár a Bársonyos patak, akár a faluvégi tavak meglátogatása, a tanultak szabadban történő ráerősítése. A helyi tantervek mára már szabad lehetőséget adnak arra, hogy a lehető legjobb időpontra rögzítse a nevelő a tananyaghoz kapcsolódó sétákat.

A hétvégi osztálykirándulások általában negyedévenként 1-szer rendszeresek az alsó és felső tagozatban is. Van olyan osztályközösség, akik havi rendszerességgel kerékpár- vagy gyalogtúrával felkeresik a környék fontosabb életközösségeit és a Bükki Nemzeti Parkot.

Az alsó tagozat 1. évfolyama szervezett kirándulást tesz minden évben a miskolci Vadasparkba. A 2 – 4. évfolyamok már a Bükk-hegység távolabbi zugaiba is eljutnak. A környezeti nevelés koordinátoraként szeretném elérni iskolámban, hogy a Szinva tanösvényt 5. osztályos korára bejárja társaival és tanítójával, hogy a rétek és vízpartok mindennapjait jól ismerő ongai gyerek az erdővel és a hegyekkel is barátságot kössön. Sőt a tanösvény állomásain olyan ismeretekre is szert tegyen (Molnár-szikla; Szeleta-barlang; Herman Ottó sírja; Hámori-tó), amit később saját tanulmányaiban illetve egész életében hasznosnak, értéknek tarthat.

Nyári táborok

A táborozás ma már költséges dolog. Sok család pénztárcája nem bírja a 10000 Ft-ot jócskán meghaladó 1 hetes költségeket. Ha a táborozás költségeit pályázatok útján nem tudjuk csökkenteni, akkor a gyerekek nagy része nem jut el táborokba. Ma Magyarországon ez a tendencia egyre erősödő.

Iskolánkban is át kellett szervezni a táborok rendszerét. Régen egy osztályközösség együtt járta az országot, mára a több mint 200 fős felső tagozatból jön össze egy 40-50 fős nyári tábor.

A pihenés és önfelelt szórakozás mellett mára a táborok szakmai részei dominálnak. Ongán próbáljuk ötvözni a szaktáborokat egymással: a környezetvédelmet az idegen nyelvi neveléssel és az alkotó táborral.

A táborozásokat minden évben a pályázati lehetőségek teszik függővé.

Hulladékgyűjtés

Évente 1-szer a diákönkormányzat szervezésében zajlik, mint papírgyűjtés. Sajnos az összeszedhető mennyiség egyre csökkenő, az anyagi helyzet miatt újságokra nem telik. A fellelhető papír mennyiséget pedig télre rakják el az előre látók a növekvő gázszámlák miatt. Az osztályok átlagosan 150-200 kg papírt tudnak összegyűjteni.

Kiállítás és múzeumlátogatások

Miskolc város közelsége lehetővé teszi, hogy az osztályok saját éves programjainak az összeállításakor betervezzék a rendszeres hullőkiállítás, ásványkiállítás és az aktuális múzeumi vándorkiállítások meglátogatását.

6. Hagományápolás a nevelés szolgálatában

Az állami oktatás száz éves múltja tekint vissza intézményünkben. Az évszázados múlt, a lelkes pedagógus elődeink munkája, a sorsfordító történelmi események, az iskola partnereinek elvárásai alakították, formálták tevékenységi rendszerünket.

Az intézményi működést felsőbb jogszabályok, - Köznevelési törvény, Köznevelésről szóló törvény, valamint belső szabályzatok – Szervezeti és Működési Szabályzat, Minőségirányítási program, Munkavédelmi Szabályzat, Kollektív Szerződés stb. – foglalják jogi keretbe.

A tanítási – tanulási folyamat átfogó tervezésének a helyi tantervi követelményekből kell kiindulni. A NAT követelményeire épülő tanterveinket a demokrácia értékei hatják át, mert olyan demokratikus magatartásra kíván felkészíteni, amelyben az egyén és a köz érdekei, egyaránt megfelelő szerephez jutnak. Alapvető célunk, hogy minden iskolai tevékenységet hasson át a demokratikus, humanista értékek eszméje.

A hagyományápolás színes programsorozata szolgálja a nemzettudat, a közösségi tudat és identitás fejlesztését, neveljen a hazaszeretetre, magyarságunk és más népek megbecsülésére.

Egy tanév során a következő – hagyományápoló – programokat valósítjuk meg.

-Tanévnyitó ünnepség. Az iskolaközösség tanévi első találkozásán törekszünk az esemény ünnepélyességére, elénekeljük nemzetünk Himnuszát, az egy közösséghez tartozást szimbolizálja az iskola emblémájával ellátott egyenruhákkal – illetve sál viselés. Az első évfolyamos tanulók külön köszöntésben részesülnek.

- **„Görgey Napok”**. 2000-től iskolánk névadója Görgey Artúr, akinek nevét és alakját az októberi programsorozat keretében idézzük fel. A részletes programot az éves munkaterv tartalmazza.

- **Megemlékezés az aradi vértanúkról**. Minden év október 6-hoz kötődően emlékezünk az 1848/49-es szabadságharc vezénylő tábornokaira, kivégzésük évfordulóján. A múlt megismerése, a hősökre való emlékezés a nemzeti érzés erősítését jelenti.

- **Október 23**, az 1956-os forradalom és legújabbkori történelmünk fontos eseményének a Köztársaság kikiáltásának napja. Az évfordulón a – környező települése iskolásaival összhangban – „emlékfutás”-t tartunk a Turul – emlékműhöz, tanulóink részt vesznek az ott rendezett központi megemlékező ünnepségen.

- **„Szép kiejtési és Szépen szólj!”** verseny. A magyar nyelv ápolása, a népdaléneklés hagyományának ápolása érdekében rendezzük meg alsó és felső tagozatos tanulóink részvételével

ezt a versenyt. Az eredmények elbírálására iskolánkban dolgozott nyugdíjas pedagógusokat is felkérjük.

-Mikulás napi ajándékozás. A régi népszokás megtartásában aktív szerepet tölt be a Szülői Munkaközösség, tagjai az osztálytanítókkal közösen megszervezik a gyermekek ajándékozását.

- **Karácsonyi műsorok.** Minden évben – téli szünet előtti napon – bensőséges hangulatú műsort adnak elő 5. évfolyamos tanulóink, melyre a szülők is meghívást kapnak. Az utóbbi években megrendeztük –angol és német – idegen nyelvű karácsonyi műsorunkat „Christmas Party” illetve „Weinachts Party” címmel. Célunk betekintést nyerni más népek kultúrájába, karácsonnyal kapcsolatos hagyományaikba.

-Farsangi karneválok. A régi népszokások nyomán télűző farsangi karneválokat szervezünk alsó és felső tagozatos tanulóink részvételével. A csoportos produkciók megjelenítésében ismételten számítunk a szülők támogatására.

- **Március 15.,** nagy nemzeti ünnepünkön – községi szintű rendezvényen – iskolánk 7. évfolyama adja a műsort. A megemlékezés rangját növeli, hogy az ünnepséget az 1848/49-es forradalom és szabadságharc kezdő napján – a Pesti forradalom – évfordulóján rendezzük. Az iskola képviselői koszorút helyeznek el az emlékoszlopnál.

-Kiszehajtás. Egy nagyon régi falusi népszokás felelevenítésével a télűzés, a tavaszvárás hagyományápolását vállaltuk fel a „kiszézéssel”. A tanulók egy nagy szalmabábuval vonulnak a község utcáin, régi regős ritmusokat mondanak, majd a település folyóvizébe dobják a telet jelképező, elégetett bábút.

- **„Bemutatkozik az iskola!”** Az egész estét betöltő kulturális rendezvény lehetőséget ad az alapfokú művészeti oktatás tanszakain tanulók fellépésére, és a legsikeresebb – évközi – iskolai produkciók ismételt bemutatására. A rendezvény nyílt a község felnőtt lakossága számára.

-**Anyák napja.** Május első hétvégéjén az 1. évfolyam osztályai a művelődési házban, a többi tanulócsoport osztálykeretben köszönti az édesanyákat. A szülők tiszteletére, szeretetére nevelés kiemelt helyet foglal el nevelési programunkban.

- **Tanulmányi kirándulások.** A hosszú-távú kirándulási tervünk szerint az évfolyamok életkori sajátosságaik és tantervünk szerint ismerkednek lakókörnyezetük, megyénk és hazánk a távolabbi nevezetességeivel.

- **Ballagási ünnep.** A nyolcadik évfolyamon végzős tanulóink iskolánktól történő búcsúztatása az utolsó tanítási hét szombat délelőttjén szerveződik. A ballagási forgatókönyv az előző évek hagyományait követi.

-**Jutalmazási ünnepség.** A tanév folyamán a területi, regionális, országos versenyeken kiemelkedően szerepelt tanulóinkat az iskolavezetés, az Ongai Iskoláért Alapítvány kuratóriuma, a

Szülői Munkaközösség vezetése jutalomban részesíti. A község hírnevét öregbítő – országos versenyen szerepelt – tanulókat a település polgármestere külön jutalmazza.

- **Tanévzáró ünnepség.** A tanítási év végén tanulói műsorral, jutalmazásokkal és bizonyítványosztással zárul a szorgalmi időszak, amelyen minden tanulócsoporthoz részt vesz.

-Nyári táborok, üdülések. Iskolánk tanulóközösségei minden évben szerveznek nyári táborokat, melynek szerezés során igénybe veszik a pályázati lehetőségeket.

A hagyományőrző – állandó – iskolai programok pontos idejét, felelősi rendszerét az éves munkaterv rögzíti.